

14.595

Ս. Ի. ԿԱԼԻՆԻՆ

Ի Ն Չ Տ Վ, Ե Յ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ
ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻՆ

32
4-15

32
4-15

48

26 SEP 2006

Պրոլետարներ բոլոր յերկրմերի, միացե՛ք

1 DEC 2009

Մ. Ի. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԻՆՉ ՏՎԵՑ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ
ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻՆ

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ • 1939

648
39

М. И. КАЛИНИН
ЧТО ДАЛА СОВЕТСКАЯ ВЛАСТЬ
ТРУДЯЩИМСЯ

Государственное издательство политической литературы
Ереван • 1939

Վոչ հեռու ապագայում խորհրդային Միության ամբողջ ժողովուրդը, տղամարդիկ և կանայք, սկսած 18 տարեկան հասակից, հավասար, ուղղակի ընտրություններով, գաղտնի քվեարկությամբ ընտրելու յե իր ներկայացուցիչները ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդում:

Բոլոր հանրապետություններում, յերկրներում և մարգերում այժմ ծավալվել և նախընտրական կամպանիան: Շուտով սկսվելու յեն Գերագույն խորհրդի ղեկավարություն թյան թեկնածուների առաջադրումը և քննարկումը, խորհրդային Միության ժողովուրդների առաջ դրված բաղաքական և տնտեսական պրոբլեմների քննարկումը: Մասնաների խիստ քննադատությունը կենթարկվեն իշխանություն վատ աշխատող որդանները և խորհուրդների անպետք աշխատողները: Պետք և յենթադրել, վոր մի շարք դեպքերում մենք կունենանք հակախորհրդային տարրերի յեղույթներ:

Ընդհանուր, ուղղակի և հավասար ընտրական իրավունքի հիման վրա՝ գաղտնի քվեարկությամբ ընտրություններն ե՛լ ավելի կամրացեն խորհրդային սոցիալիստական իրավահարգը:

Նախընտրական ժողովներում միլիոնավոր ընտրողներ խորհրդային յերկրի անցած ուղու հանրադրումարը կտան:

Իսկ ի՞նչ և ավել խորհրդային իշխանությունը ԽՍՀՄ ժողովուրդներին իր բանամյա գոյության ընթացքում: Ի՞նչ են ձեռք բերել խորհրդային իրավահարգի որով խորհրդային Միության ժողովուրդները: Ավելի ճիշտ՝ ի՞նչ են ձեռք բերել խորհրդային Միության ժողովուրդներն իշխանության խորհրդային ձևի որով՝ կոմունիստական կուսակցության ղեկավարության ներքո:

Քսան տարին մարդկային կյանքի համար փոքր ժամանակամիջոց է: Սակայն պետության համար, նրա զարգաց-

4

5

մղած պայքարի վըչ յերկար, բայց փառապանծ պատմութիւն: Կապիտալիստական եկոնոմիկայի զարգացումը Ռուսաստանում ընթանում եր ավելի դանդաղ տեմպերով, քան բանվորական շարժման զարգացումը:

Այդ համեմատաբար այնքան ել վաղուց չեր: Յես տեսել եմ այն ժամանակը, յերբ աշխատանքը դործարանում սկսվում եր առավոտյան ժամի 6-ն անց 30 րոպեյին և վերջանում եր յերեկոյան ժամի 6-ին՝ ճաշի համար մեկ ու կես ժամ ընդմիջումով: Փարբիկաներում աշխատանքը սկսվում եր առավոտյան ժամի 5-ին և վերջանում եր յերեկոյան ժամի 8-ին՝ ճաշի և նախաճաշի համար 2 ժամ ընդմիջումով: Բանվորները մեծ մասամբ ապրում եյին բարակի տիպի հանրակացարաններում:

Գործարանային կառավարչության կամայականության դեմ յեղած բողոքները շատ դեպքերում անկադմակերպ ընույթ եյին կրում և հաճախ արտահայտվում եյին վարպետներին ծեծելով: Յերբեմն վարպետների դուռնիներին տոպրակ եյին հագցնում և ձեռնասայլակով գործարանի դարբասից դուրս տանում: Վարպետներին ծեծելուն մասնակցող մարդկանց բանվորները զնահատում եյին, վորպես գոյութիւն ունեցող ճնշման և վարպետի անձնական կամայականության դեմ քաջ բողոքողներ: Հասարակական դըլխավոր վայրերը, վորտեղ համաքվում եյին բանվորները, գարեջրատները, պանդոկներն եյին:

Բանվորի կյանքը ծայր աստիճան պրիմիտիվ եր. օւժաւասութիւն յերկար աշխատանքային ուրը և բնակարանային վատ պայմաններն եյին ռուսական բանվորի բաժինը: Բանվորները համարյա ամբողջ ազատ ժամանակը ստիպված եյին անցկացնել պանդոկներում, գարեջրատներում և թեյաբաններում: Բանվորի աշխատավարձն այնքան ցածր եր, վոր հազիվ եր բավականացնում բանվորի ընտանիքի կիսամուրացիկ գոյութիւնը պահպանելու համար: Մոսկւայի Պրոխորովսկայա մանուֆակտուրայում, վորտեղ աշխատավարձն ամենից ավելի բարձր եր, այն միջին հաշվով համար եր ամսական 20 ռուբլի 50 կոպեկի: Այն ժամանակ համարյա ամեն մի ձեռնարկության մեջ կիրառվում եր

տուգանքների ծաղրող սիստեմը: Նույն Պրոխորովսկայա մանուֆակտուրայում բանվորներին տուգանում եյին՝

անկարգության համար՝ 50 կոպ.

առանց դրասենյակի գիտության իրեն մոտ վորեւէ մեկին գիշերելու թողնելու համար՝ 50 կոպ.

ներքեւի դարբասն անցնելու համար՝ 50 կոպ.

բակից բացակայելու համար՝ 50 կոպ.

ժամանակից շուտ վեր կենալու համար՝ 50 կոպ.:

Միքանի «աստվածապաշտ» գործարանատերեր տուգանում եյին բանվորներին նաեւ «յեկեղեցի չգնալու համար»:

Վարպետների վերաբերմունքը դեպի բանվորները համարյա նահապետական ընույթ եր կրում: Այս կամ այն վարպետի մոտ աշխատում եյին մի գյուղի բանվորներ: Կային ամբողջ արհեստանոցներ, վորտեղ աշխատում եյին մի գյուղի մարդիկ: Յերբ գյուղից նոր աշխատող եր գալիս, հայրենակիցները տեղավորում եյին նրան գործարանում կամ արհեստանոցում, հասկանալի յե, «սիրաչահելով» իրենց համագյուղացի վարպետին համապատասխան վարձատրությամբ՝ նատուրայով կամ փողով: Վարպետը կաշառք եր վերցնում աշխատանքի ընդունել տալու համար, իսկ յերբեմն եւ բանվորներից փող եր ստանում նաեւ ավելի բարձրացված աշխատավարձի համար:

Կարելի յեր բազմաթիվ որինակներ բերել, թե ինչպիսի ստորացումներ պետք ե կրեր բանվորը այս կամ այն ձեռնարկության մեջ ընդունվելիս: Կսահմանափակվենք այդպիսի որինակներից միայն մեկով: Ահա թե ինչպես եր կատարվում բանվորների ընդունելութիւնը «Ռուս-ամբիկայի ռեստինի մանուֆակտուրայում» (այժմ «Կրասնի տրեուզուշնիկ»):

«Համաքաղցրումը կատարվում եր շաբաթական յերկու անգամ—յերկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը: Դիրեկտորը մայթի յերկարությամբ կանգնեցնում եր մարդկանց և ման եր դալիս, ընտրում եր, ինչպես մասգործն անասուններին նախիրում, նրանց, վորոնք ավելի ամրակազմ եյին, բարձրահասակ եյին, խոնարհ և հարգալից եյին հարցերում, իսկ

դերեկոտրի հետեւից—նրա թիկնապահ, ավագ նշող Ֆրանցը՝
«Դե» մականունով: Ֆրանցը գերմանացի յեր, ուռներեն չատ
վատ եր խոսում, և միայն բղավում եր: «Այստեղ յեկ դե',
այնտեղ դնա, դե'»: Գեյգեն տոմսակ եր առիւս, իսկ «Դեը»
ուղարկում եր միջանցքը, վրտեղ վարպետները տեսակարի
րում եյին կատարում»:

Բայց այն ժամանակ եւ արդէն բանվորները մեջ սկսեցին յերևան գալ մարդիկ; Վորոնք մտածում էին բանվոր դասակարգի կյանքի բարելավման ուղիների մասին: Բանվորների պայքարը կապիտալիստները դեմ ընդունում եր ալեյի ու ալեյի կազմակերպված և համախմբված բնույթ: Բանվորների գործադուլներն ալեյի ու ալեյի հաճախ ելին զոգորդվում բանվորական շարժման ընդհանուր խնդիրները և նպատակները հետ: Կապիտալիստական իրավակարգի դեմ մղվող բանվոր դասակարգի անհաշտ պայքարում ծնվեց, աճեց և ամրապնդվեց լենինի—Ստալինի կուսակցությունը, կոմունիստական կուսակցությունը:

Բանվոր դասակարգը վերջին տասնամյակներում նախքան Մեծ Հոկտեմբերյան սոցիալիստական հեղափոխությունը, մի քիչ բարելավեց իր դրուժյունը—կրճատվեց աշխատանքային ուրը, ավելացավ աշխատավարձը, բանվոր դասակարգի վերնախավը հնարավորություն ստացավ մի քիչ ավելի լավ ապրելու։ Բայց սրա հետ միասին մեծացավ բանվորի նյութական դրուժյան անկայունությունը։ Կապիտալիզմի զարգացման հետ միասին ավելի հաճախակի դարձան կրիզիսները, վորոնց ժամանակ հարյուր—հարյուր բանվորներ դուրս գին շարտվում գործարաններից ու ֆաբրիկաներից, գործարանի դարբանների մոտ ավելի ու ավելի յեր մեծանում աշխատանքի սրահաստի բանակը։

Ռուսահայ երեսփոխանը այլևի բռնապետական շարժումներով համոզված էր, թե վաղը եւ կաշխատէր ստանալով վերջին վարձատրութիւնը աշխարհ, նա բոլորովին համոզված էր, վերջին վարձատրութիւնը կունենար:

Համեմատելով այժմյան Խորհրդային Միության բանվորի կյանքը հին ցարական Ռուսաստանի բանվորի կյանքի ու

աշխատանքի հետ, մենք տեսնում ենք, թե ինչպիսի անդունդ-
կա նրանց միջև: Սոցիալիստական Մեծ հեղափոխությունը,
վոչնչացնելով կապիտալիստների և կալվածատերերի տիրա-
պետությունը, բամատապես փոխեց խորհրդային բանվոր-
ների կյանքի և աշխատանքի պայմանները: Յեւ վ կյանքի
ամենակարևոր բարելավումներից մեկը յետ համարում եմ
այն, վոր բանվորի գլխին այժմ կախված է մշտնջենական
գամոկկյան սուրը,—բանվորը յերկյուղ չունի, վոր վաղը նա
անգործ կմնա: Մեր բանվորները յերիտասարդ և նույնիսկ
միջին սերունդն այժմ չի կարող մինչև անգամ մտքով պատ-
կերացնել աշխատանքը կորցնելուց առաջացող այն զգացու-
մը, վոր պրոլետարն ունենում եր անցյալում: Նույնիսկ
բարձրագույն կատեգորիայի բանվորները, վորոնք համեմա-
տաբար ալելի եյին ապահովված վոչ միայն իրենց աշխա-
տավարձի չափով, այլև նրա մշտակսնությամբ, նույնիսկ
այդ բանվորներն ել յերբեք չէին ազատվում այն մտքից,
վոր ամեն բոպե հնարավոր ե, վոր կորցնեն իրենց աշխա-
տանքը: Առանձնապես ուժեղ եր այդ զգացումը կրիգիսների
և յայպես կոչված դեպրեսիաների ժամանակ:

Բանվորը, գործարանում աշխատելով, հասկանալի չէ, բաղիվում է սոսնապետի, վարպետի, արհեստանոցի պետի հետ: Վաղիտալիստական արտադրության պայմաններում վարպետի և բանվորի շահերը միշտ իրար հակադիր են: Վարպետն ուզում է իրն ավելի հժան պատրաստել, քան այն իրող արժե: Բանվորն ուզում է ավելի ստանալ: Այդ հողի վրա միշտ տեղի էլիսն ունենում ընդհարումներ: Վորքան ել թեկուզ բանվորը ձգտեր իրեն համեստ պահել, չլլայնացնել վարպետին ու համապատասխան մեծապրիին, այնուամենայնիվ սոսորյա աշխատանքներում նա չի կարող խուսափել այդ ընդհարումներից, իսկ յերբ վրա յե հասնում կրիզիսը կամ գեպրեսիան, բանվորը հիշում է վարպետի հետ ունեցած այդ ընդհարման մասին և սպասում նրանից պատիժ ու հեռացում: Ամեն րոպե աշխատանքից հեռացված լինելու այդ գիտակցությունը մի պատուհաս եր բանվոր դասակարգի համար և ստիպում եր նրան շարունակ զգաստ լինել, միշտ հաշիվ առնել վարպետին, կշռադատել իր ամեն մի

գործողութիւնը: Այդպէս եր ցարական Ռուսաստանում, այդպէս ե կապիտալիզմի տիրապետութեան յերկրնե-
րում: Բոլորովին այլ դրութիւն ե մեզ մոտ, Խորհրդային Միութեան մեջ, վերտեղ չկա մարդու շահագործում մարդու
կողմից, վերտեղ լիովին վոլնչացված ե գործադրկութիւնը, վերտեղ բանվորն ու վարպետը հետապնդում են միևնույն նպատակը—վորքան կարելի յե լավ ծառայել սոցիալիզմի գործին:

Այն գիտակցութիւնը, վոր յեա գործարանում մշտական բանվոր եմ, այն գիտակցութիւնը, վոր յեթե մի գործա-
րանում այս կամ այն պատճառով աշխատանքը պակասի, ինձ կիտխադրեն մի այլ գործարան, մշտականութեան գիտակ-
ցութիւնը, այն գիտակցութիւնը, վոր կոլեկտիվը կարիք ունի իմ աշխատանքին,—մարդուն ինքնուրույն ե դարձնում, բարձրացնում ե նրա կենսագործունեյութիւնը, հնարավո-
րութիւն ե տալիս բանվորին միանգամայն հանդիստ կերպով իր ազատ ժամանակը նվիրելու հանգստի, գլխարձութիւննե-
րի, իր կուլտուրական մակարդակի բարձրացմանը, հասա-
րակական—քաղաքական կազմակերպութիւնների աշխա-
տանքներին:

«Բանվորն ու կոլտնտեսականը լիովին միտահոլութիւն ստացան վաղվա որվա նկատմամբ, և իրենց գործադրած աշխատանքի քանակից ու վորակից ե միայն կախված նրանց կյանքի նյութական ու կուլտուրական մակարդակի ավելի ու ավելի բարձրացումը: ԽՍՀՄ աշխատավորի համար անհետա-
ցավ գործադրկութեան, աղքատութեան ու սովի սպառնալի-
քը: Վստահորեն ու բերկրալից ե նայում ամեն մի բանվոր ու կոլտնտեսական իր ապագային, ավելի ու ավելի բարձր պահանջներ ներկայացնելով գիտութեանն ու կուլտուրա-
յին»¹:

Սոցիալիստական Մեծ հեղափոխութեան այս նվաճումն իր կնիքն ե դնում ամբողջ բանվոր դասակարգի վրա, փո-
խում ե նրա բնավորութիւնը, թերահավատ և վաղվա որ-
վա նկատմամբ անվստահ մարդուց բանվորը դառնում ե ակ-

տիվ լավատես: Այս կարելի յե նկատել անթիվ—անհամար որինակներով:

Բայց մեր բանվորները լավատեսութիւնը վոչ մի առն-
չութիւն չունի աշպես կոչված «միջին ամերիկացու» լավա-
տեսութեան հետ, վորն իր կենսական բոլոր պլանները կա-
ռուցում ե բախտի վրա, անհավատալի դեպքի վրա, անսպա-
սելի յերջանկութեան, բարենպաստ դասավորվող հանդա-
մանքները վրա: Հարկավոր ե արդոք ասել, վոր այս հույ-
սերը մեծ մասամբ հանդիսանում են միայն դատարկ յերեա-
կայութիւն, վորն անգթորեն վոչնչացնում են կապիտալիզմի պայմանները: Խորհրդային բանվորի լավատեսութիւնն ավելի քան հիմնավորված ե, վորովհետեւ դա բղիտում ե խոր-
հըրդային իրավակարգի բուն եյութիւնից, դա ծագում ե այն բանից, վոր առանձին բանվորի բարոյութեան համար մեղնում շահագորդված ե ամբողջ կոլեկտիվը, ամբողջ բան-
վոր դասակարգը: Այդ լավատեսութիւնն ամրապնդված ե ԽՍՀՄ Ստալինյան Սահմանադրութեամբ.—«ԽՍՀՄ քաղաքա-
ցիներն ունեն աշխատանքի իրավունք, աշխատանքի անհատական աշխատանքի քանակից ու վորակից ե միայն կախված նրանց կյանքի նյութական ու կուլտուրական մակարդակի ավելի ու ավելի բարձրացումը: ԽՍՀՄ աշխատավորի համար անհետա-
ցավ գործադրկութեան, աղքատութեան ու սովի սպառնալի-
քը: Վստահորեն ու բերկրալից ե նայում ամեն մի բանվոր ու կոլտնտեսական իր ապագային, ավելի ու ավելի բարձր պահանջներ ներկայացնելով գիտութեանն ու կուլտուրա-
յին»¹:

Սոցիալիստական Մեծ հեղափոխութիւնը ոռւս բանվո-
րին բերեց աշխարհում ամենակարճ աշխատանքային ուրը—
յոթ—ժամյա աշխատանքային ուրը: Այս հսկայական նվա-
ճում ե, վորի նշանակութիւնը դժվար ե գերադնահատել: Արտադրութեան մեջ ընդամենը յոթ ժամ զբաղված լինելով, խորհրդային բանվորն իր տրամադրութեան տակ ունի 17 ժամ՝ քնելու, անձնական ու հասարակական կյանքի համար: Այս նշանակում ե, վոր բանվորը բավականաչափ ժամանակ ունի իր քաղաքական և կուլտուրական մակարդակը բարձ-
րացնելու համար. այս նշանակում ե, վոր բանվորը կարող ե

¹ Համի(բ)ի XVII համագումարի բանաձևերը, էջ 6, Կուսհրոտ, 1934 թ.:

բաժնական ժամանակ նվիրել իր ընտանիքին. այս նշանակում է, վոր բանվորը բաժնականաչափ ժամանակ ունի հետեւելու իր յերեխաների կուլտուրական դարգացմանը:

Այս բոլորից զերկված էյին ցարական Ռուսաստանի բանվորները: Ձերկված են դրանից նաև ամբողջ կապիտալիստական աշխարհի բանվորները:

Ֆարական Ռուսաստանի բանվորները զավակները, վորպես կանոն, հսկողութունից զուրկ էյին, իրենց ազատ ժամանակն անց էյին կացնում բանվորական թաղամասերի կեղտոտ հետնախորշերում, լրացնելով քրեական հանցագործները շարքերը. իսկ քիչ մեծանալուց հետո, դեռ դպրոցը չափարած, դնում էյին գործարաններն ու ֆաբրիկաները վորպես աշակերտ աշխատելու: Ֆարական Ռուսաստանի բոլոր բանվորները մի յերրորդը սկսել է աշխատել գործարանում և ֆաբրիկաներում՝ տասներկու տարեկան չդարձած (ներանցից 10% ֆաբրիկաներն է դնացել դեռևս 10 տարեկան ել չդարձած). բանվորները մյուս յերրորդ մասը սկսել է աշխատել 12—14 տարեկան հասակում: Յեւ բանվորների միայն մի յերրորդը սկսել է աշխատել տասնհինգ տարեկան հասակից:

Այս ամենը հալիտենականության դիրքն է անցել: Այժմ աշխատավորների զավակները հնարավորութուն ունեն կուլտուրայես սպասարկված լինելու: 1937 թվին ԽՍՀՄ միջնակարգ և տարրական դպրոցներում սովորում է մոտ 30 միլիոն յերեխա: ԽՍՀՄ քաղաքացին բոլորովին հանգիստ է իր յերեխաների ուսման վերաբերմամբ: Իրա համար կան ձրի դպրոցներ, ուր նա որենքով նույնիսկ պարտավոր է ուղարկել իր յերեխաներին: Ամեն մի յերեխայի հետագա ուղին ամբողջապես կախված կլինի նրա ընդունակութուններից և հակումներից:

Այս մեզ մոտ դրամի չի վերածվում, այս պարզապես չի հաշվառվում բանվորի բյուջեյում, իսկ մինչդեռ այս պետական ծախսերի մեջ հսկայական հոգված է: Բավական է ասել, վոր հին Ռուսաստանում միջնակարգ դպրոցի ուսման վարձը համեմատաբար բարձր չէր, և այնուամենայնիվ մի յերեխայի ուսուցումն արժենում էր տարեկան 250 ռուբլուց

վոչ պակաս՝ վորակյալ բանվորի ամսական 40—45 ռուբլի միջին աշխատավարձի ժամանակ: Այստեղից հասկանալի յե, թե ինչու միջնակարգ ուսումնական հաստատություններում բանվորների յերեխաներ համարյա թե չկային:

Սոցիալիստական հեղափոխության վոչ փոքր նվաճումներից մեկն է բանվորների ապահովագրումը հիվանդության, անաշխատունակության և ծերության դեպքերում: Ի՞նչ է նշանակում ձրի բժշկական ոգնություն: Յես վորակյալ բանվոր էյի, իմ վաստակը բանվորի միջին աշխատավարձից բարձր էր: Մի անգամ յես հիվանդացա գործարանում: Յերկու ամիս պառկած էյի հիվանդ և այդ ժամանակվա ընթացքում ապահովագրական գանձարկից ստացա ընդամենը 15 ռուբլի, մինչդեռ իմ ոտճիկից պահում էյին ապահովագրման 1½%: Ավելացրեք դրան բժշկի վարձը, դեղերի արժեքը, և ձեզ համար պարզ կլինի, թե ինչպիսի դրության մեջ ընկա յես, վորակյալ բանվոր: Հիվանդության 2 ամիսը, ինչպես առաջ ասում էյին, ինձ խտակ քամեցին:

Վերցնենք նյութական ապահովումը ծերության և աշխատունակությունը կորցնելու դեպքում: Քանի դեռ մարդ յերիտասարդ է, ուժեղ է, նա այդ հարցով չի հետաքրքրվում: Հին Ռուսաստանում այսպես էր լինում. —վորակյալ բանվորն ստանում էր համեմատաբար վոչ վատ աշխատավարձ: Բայց ահա նա ծերացավ: Ի՞նչ կարելի յեր անել: Յեթե նա գործարանում յերկար տարիներ էր աշխատել, յեթե նրան համարում էյին գործարանային վարչության հավատարիմ ծառա, ապա նրան վորակյալ աշխատանքից փոխադրում էյին կամ պահակի կամ արհեստանոցի հավաքաբարի պաշտոնի: Իրա համեմատ, իհարկե, պակասում էր նաև նրա աշխատավարձը: Սակայն չէ՞ վոր այսպիսի դրության արժանանում էյին միմիայն «յերջանիկները», միայն նրանք, վորոնց հատուկ բարյացակամությամբ էր վերաբերվում վարչությունը: Իսկ ծերունիների մեծ մասն արձակվում էր աշխատանքից: Կապիտալիստի համար բացարձակապես միեւնոյն է, թե ինչպես կապրի իր արձակած բանվորը, այն բանվորը, վորը 30—40 տարիների ընթացքում

հարստացնում էր իրեն: Հեռացված բանվորն իր ծերունի գոյությունը քարշ եր տալիս .կամ իր զավակների ոժանդակությամբ, յեթե նրանք փոքրիշատե ապահովված եյին լինում, կամ թե ուղղակի մի կերպ գլուխը պահում եր և մինչև իսկ մուրացկանություն անում:

Այդպես եր վոչ միայն նախկին ցարական Ռուսաստանում, այդ տեղի յե ունենում նաև այժմ ամբողջ կապիտալիստական աշխարհում: Վորչափ ավելի զարգացած է կապիտալիզմը, այնքան ել ըստ տարիքի ավելի շուտ է դուրս չալրտվում գործարանից բանվորը, վորպես շահագործման համար քիչ պետքական մի առարկա: Ահա ձեզ բանվորի կապիտալիստական «ապահովվածությունը» նրա ծերության ժամանակ:

Այլ դեռություն է մեզ մոտ: Ամեն մի խորհրդային աղնիվ քաղաքացի որենքով ապահովվում է իրեն պատկանող կենսաթոշակով: Պարզ է, վոր այս փաստերից յեղնելով, կապիտալիստական աշխարհի և մեր մարդկանց հոգեբանությունը բոլորովին տարբեր են իրարից:

Ճիշտ է, մեզ մոտ ել կան «խելոքներ», վորոնք, համեմատելով մեր բանվորի բնակարանն ու սնունդը ամերիկացի բանվորի բնակարանի և սննդի հետ, ասում են, վոր ամերիկացի բանվորն ավելի միս է ուտում, ունի ավելի լավ բնակարան: Յես ընդունում եմ, վոր Ամերիկայի բանվոր դասակարգի ամենագործունյա մասը իր ուժերի ծաղկման շրջանում գուցե ավելի շատ չոկոլադ է ուտում, քան ուտ բանվորը: Բայց չե՞ վոր պետք է հաշվել վոչ միայն չոկոլադի կտորները, պետք է հաշվել և այն հսկայական նյութական-կուլտուրական սարսարկումը, վոր ունեն խորհրդային Միության աշխատավորները՝ հանգստի տներ, սանատորիումներ, մանկապարտեզներ և մանկամսուրներ, արձակուրդները հղիության պատճառով և այլն: Սրան պետք է ավելացնել հսկայական թվով թատրոնական-յերաժշտական կազմակերպությունները գործարաններում, ձրի համերգները, եքսկուրսիաները և այլն, և մենք կտեսնենք, վոր յեթե այս բոլորը գումարենք մի տեղ, ինչպիսի հսկայական տարբերություն կա խՍՀՄ բանվոր դասակարգի դեռության մեջ՝

համեմատած վորեւ կապիտալիստական յերկրի բանվոր դասակարգի դեռության հետ: Պատահական չե, վոր մեր բոլոր թատրոնները լեփ-լեցուն են լինում: Ի՞նչ է վկայում այդ: Այդ վկայում է խորհրդային պետության աշխատավորական մասսաների նյութական ունեւորության զգալի բարձրացման մասին, այդ վկայում է մասսաների կուլտուրական պահանջների բացառիկ աճման մասին: Այդ վկայում է այն մասին, վոր մեր աշխատավորական մասսաները դառնում են աշխարհի ամենակուլտուրական մասսաները:

Այս բոլորը Մեծ Հոկտեմբերյան սոցիալիստական հեղափոխության հաղթանակների արդյունքն է: Այս բոլորը բանվորներին տվեց խորհրդային իշխանությունը: Խորհրդային իշխանությունը բանվոր դասակարգին խորհրդային Միության ունեցած բոլոր հարստությունների տերը դարձրեց: Նյութական և կուլտուրական արժեքների զարգացման ամեն մի առաջադիմական քայլը դառնում է աշխատավոր մասսաների սեփականությունը: Վորքան ավելի յե զարգացած կապիտալիզմը, այնքան աղքատ, անապահով է դառնում բանվորը: Վորքան ավելի հզոր և հարուստ է դառնում մեր հայրենիքը, այնքան ավելի ունեւոր և կուլտուրական է դառնում աշխատավոր մասսաների կյանքը:

Ահա թե ինչ է ավել ժողովրդին խորհրդային իշխանությունը: Ահա թե ինչումն է խորհրդային իշխանության ուժը: Ահա թե ինչու բանվոր դասակարգը, լինելով ստեղծողը, կազմակերպիչը և գլխավոր մարտիկը, հանուն խորհրդային իշխանության, ամբողջ իր հզորությամբ ամուր պահում է և աչալուրջ պահպանում իր խորհրդային իշխանությունը:

ԿՈՒՆՏԵՍԱՅԻՆ ԳՅՈՒՂԱՑԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՎԱՏԱՐԻՄ ՇԵՆԱՐԱՆՆ Ե

Խորհրդային իշխանության համար մղած պայքարին, նրա ստեղծագործական ուժերի զարգացմանը բանվոր դասակարգի հետ միասին մասնակցություն է ցույց տվել և գյուղացիությունը: Խորհրդային իշխանության ամենավախերիմ թշնամիները հույս ունեյին, վոր Խորհրդային Միու-

թյան գյուղացիությունը, վորը բաղկացած է գլխավորապես մանր սեփականատերերից, չի դնա բանվոր դասակարգի հետևից, չի դնա կոմունիստական կուսակցության հետևից, վոր կոլեկտիվացման անցնելիս նա չի հաշտվի արտադրության միջոցների մասնավոր սեփականությունը կորցնելու հետ և կգնա խորհրդային իշխանության դեմ: Այս նոմերը չանցավ: Այժմ արդեն նույնիսկ յերեւայի համար ել պարզ է, վոր գյուղացիությունը կոմունիզմի պայքարի գործում դարձել է բանվոր դասակարգի ընկերակիցը:

Կապիտալիստները կոմունիզմից վախենում են, ինչպես սատանան խնկից, և իրենց յերկյուղը ուղղում են տարածել աշխատավոր մասսաների, առանձնապես գյուղացիության վրա: Վո՞չ: Կոմունիզմը զաղբելի յե միայն կապիտալիստների համար, իսկ աշխատավոր մասսաների համար կոմունիզմը ջահ է, փարոս է, վորը ցույց է տալիս կապիտալիստական ստրկությունից նրանց դեպի ազատագրում տանող ուղին: Այս մասնավորապես ցույց տվեց և խորհրդային գյուղացիությունը, վորը հաստատապես և անդառնալիորեն կանգնեց կոլտնտեսային կյանքի ուղու վրա:

Լենինը «Սոցիալ-դեմոկրատիայի ագրարային ծրագիրը 1905—7 թվականների ռուսական առաջին հեղափոխության ժամանակ» վերտառությամբ իր գրքում գրել է. «10 միլիոն գյուղացիական տնտեսություններ ունեն 73 միլիոն դեռյատին հող, 28 հազար ագնավազարմ և փնթի լենդլորդերը՝ 62 միլիոն դեռյատին: Այս է հիմնական ֆոնը այն դաշտի, վորի վրա ծավալվում է գյուղացիական պայքարը հողի համար»¹:

Շատ բան է տվել խորհրդային իշխանությունը գյուղացիությանը, վորը դարերով զրկված է յեղել, անգուսպ կերպով շահագործվել է, անվերջ կողոպտվել է ցարական ավազակների, կալվածատերերի և գյուղական կուլակ-ցեղերի ձեռքով: Գյուղացիական շատ զավակներ են վռնչացել հողի համար մղվող դարավոր պայքարում: Բայց միայն խորհրդային իշխանության որով գյուղացիներն իրենց նախապին

հասան, ստանալով ավելի քան 150 միլիոն հեկտար նախկին կալվածատիրական, պետական և վանքապատկան հողեր: Այդ հողը կարելի յեղավ ստանալ միայն այն բանի հետևանքով, վոր բանվորներն ու գյուղացիները վռնչացրին կալվածատերերի և կապիտալիստների իշխանությունը, ջախջախելով նրանց ռազմի դաշտերում:

Յեթե 150 միլիոն հեկտարի արժեքը վերածենք դրամի, ապա այդ կկազմի միլիարդներ՝ խլված կապիտալիստներից և կալվածատերերից, վորոնք իր ժամանակին կողոպտել են գյուղացիներին: Սակայն բանը միայն այդ դրամարը չէ: Ի՞նչ է նշանակում՝ գյուղացիներն ստացել են ավելի քան 150 միլիոն հեկտար կալվածատիրական, պետական և վանքապատկան հողեր: Այդ նշանակում է, վոր գյուղացիներն իրենց վրայից թոթափել են կալվածատիրական շահագործման կապանքները, թոթափել են իրենց վրայից կալվածատերերի և կուլակների ամենորյա ճնշումը: Չե՞ վոր շնորհիվ այդ հողի կուլակները և կալվածատերերը գյուղացուն դրել էյին կյանքի անտանելի պայմանների մեջ: Ճնշման ձեռքը, կուլակների և կալվածատերերի կողմից այդ հողերից ոգուտ քաղելը յեղել են անվերջ բազմազան: Կալվածատերերը ընակ ունի. այդ ընակից ոգտվում է գյուղի տավարը: Դրա դիմաց գյուղացիները պարտավոր եյին աշխատել կալվածատիրոջ համար: Այն հողամասը, վորի վրայով գյուղացիներն իրենց դաշտերն են քշում անասուններին, գտնվում է հենց կուլակի հողամասի վրա, — բարեհաճիր դրա համար վճարել կուլակին: Կալվածատիրոջ կամ կուլակի հողամասը հասնում է մինչև գյուղացիական խրճիթները: Պատահամբ այդ հողամասն է ընկնում գյուղացու հավը՝ բարեհաճիր նաև դրա համար վճարել:

«Գյուղացուն հասցրել էյին մուրացիկի կյանքի մակարդակին. նա սպրում էր անասունների հետ միասին, հագնում էր ցնցոտիներ, կերակրվում թելուկով: Գյուղացին փախչում էր իր հողաբաժնից, յեթե միայն փախչելու տեղ եր լինում, նույնիսկ փրկագնվելով իր հողաբաժնից, հողաբաժինը վերցնել համաձայնողին վճարելով այն մոծոմները, վորոնք գերազանցում եյին հողաբաժնի յեկամտից: Գյուղա-

6348
39

¹ Լենին, հատ. XI, էջ 337:

ցիները չարունակաբար սովաճար եյին լինում, տասնյակ-հազարներով մեռնում էյին սովից և համաճարակներից անբերրիության ժամանակ, վրը կրկնվում եր ավելի ու ավելի հաճախակի»¹:

Կալվածատիրոջ տնտեսության մոտ լինելը գյուղական խրճիթներին՝ իսկական դժբախտություն եր գյուղի համար: Վորքան ավելի մեծ եր լինում կալվածատերերի թիվն այս կամ այն դավառում, այնքան ավելի ունակցիոն եր լինում տեղական կառավարչությունը: Ամենալավ ուրինակը կարող եր ծառայել Կուրսկի նահանգը: Այստեղ եր կալվածատերերի ամենամեծ թիվը, առավել աղքատ, անգրագետ, ճշգրիտ ուսու գյուղացիությունը, հենց այստեղ եր ամենաուսակցիոն դեմստվոններից մեկը: Մոտավորապես նույնպիսի պատկեր եր ներկայացնում Ուկրաինան, վորտեղ խոշոր կալվածատերերը տարեցտարի հազարավոր գյուղացիական ընտանիքների հարկադրում էյին տեղափոխվել Հեռավոր Արևելք և ուկրաինոսի մյուս կողմը, Ամերիկա:

Շատ բան ե տվել խորհրդային իշխանությունը գյուղացիությանը, վոչնչացնելով կալվածատիրոջը և ցեց կուլակին:

Գյուղում կոլեկտիվացում անցկացնելով, խորհրդային իշխանությունը լուծել և սոցիալիստական հեղափոխության ամենաբարդ խնդիրներից մեկը: Կոլեկտիվացման պրոցեսը շատ դժվար եր: Այդ միանգամայն բնական ե: Մարդիկ դարերով ընտելացել էյին վորոչ կենցաղավարության, իսկ կոմունիստական կուսակցությունը և խորհրդային իշխանությունը կանչում էյին նրան դեպի «անհայտը», կոլեկտիվացում էյին մտցնում: Մեզ համար հստակնալի էյին գյուղացիական մասսաների յերկյուղը, նրանց ծանր մտածմունքները...

Կոլեկտիվացում մտցնելուն հակառակում էյին բոլոր հակախորհրդային տարրերը, ժողովրդի բոլոր թշնամիները, բոլոր նրանք, ովքեր դեթ փոքր հույս ունեյին հին կապիտալիստական իրավադրդի վերադարձի նկատմամբ: Նրանք քիչ բան չարին կոլեկտիվացման գործի վիժեցման համար:

¹ Լենին, Հատոր IV, էջ 101:

Այնուամենայնիվ հաղթանակեց առողջ դատողությունը, չքավոր և միջակ գյուղացիության հալատարմությունը բանվոր դասակարգին: Տեղի ունեցով չքավոր-միջակ մասսաների արմատական շրջադարձը դեպի կոլտնտեսային շինարարության կողմը: Կոլեկտիվացումը փայլուն կերպով անցկացվեց: Կուլակությունը—կապիտալիստական վերջին դասակարգը—վերջնականապես ջախջախվեց: «Իսկ ի՞նչ և նշանակում այդ: Այդ նշանակում ե, վոր առնվազն քսան միլիոն գյուղացի բնակչություն, առնվազն քսան միլիոն չքավորների մենք փրկեցինք աղքատությունից ու ավերածից, փրկեցինք կուլակային ստրկությունից և կոլտնտեսությունների շնորհիվ դարձրինք ապահովված մարդիկ»¹:

Ի՞նչ բան և կոլեկտիվացումը: Վորո՞նք են նրա առավելություններն անհատական գյուղացիական տնտեսության հանդեպ: Յես կարծում եմ, վոր այժմ ամեն մի կոլտնտեսական ավելի համոզեցուցիչ կերպով, քան յես, կարող ե ապացուցել այդ առավելությունները: Յես միայն կհիշեցնեմ բոլորին հայտնի ճշմարտությունը՝ կոլեկտիվացումը հնարավորություն տվեց կուլտուրական դարձնելու գյուղի խամուած, վատ մշակվող, խոպան հողերը: Այս մեծ նվաճում ե: Այս հաղթության պտուղները մենք քաղում ենք այս տարի: Նախնական հալվումներով մենք այժմ ունենք մոտ 7 միլիարդ փութ հաց: Կարծում եմ, ամեն մի խելամիտ կոլտնտեսական մատիտը ձեռքին կարող ե հաշվել, վոր հողի անհատական յեղանակով մշակելու ժամանակ ամենամեծ բերքի տարիներին մենք չեյինք կարող ստանալ այսպիսի բերք: Այս ել հենց բնական ե: Չպետք ե մոռանալ, թե ինչ և նշանակում հողի անհատական յեղանակով մշակում: Այդ նշանակում ե, վոր ամեն մի գյուղացի ամեն մի դաշտում ունի մի քանի հողաչերտ: Մեկը հողը լավ ե մշակում, մյուսը՝ վատ. մեկի ձին լավն ե, մյուսինը՝ անպետք: Երբ գյուղացիները շատ լավ են հիշում, թե ինչպես նրանք իրարից հող էյին դողանում: Զուր չե, վոր ժողովուրդը այդ հավերժացրել և առածով՝ «Միջնակի ու սահմանը կտիվ են

¹ Ստալին, Լենինի գործերը, էջ 659, 10-րդ հրատ., Հայկոս-հրատ, 1935 թ.:

ու նախատիրք» («Межи да грани—ссоры да брани»): Նա, ով առաջինն եր հերկում, հարևանի հողամասից մի շերտ պոկում ու դրում եր իր հողամասի վրա, վորից միշտ տու-
ժում եյին չքավորները:

Կոլեկտիվացումը վոջնչացրեց հողաշերտերի միջև յեղած ակոսները, վոջնչացրեց միջնակները, վորոնք դրա-
վում եյին ամբողջ հողի մոտավորապես 3-ից—5%-ը, մո-
լախոտերի մշտական բուծարան եյին հանդիսանում: Այնու-
հետև, մի գյուղացի ցանում ե մի տեսակ հաց, մյուսը՝
այլ տեսակ. մի գյուղացու սերմերը տեսակավոր են, մյու-
սինը՝ աղտոտ. մեկի հացն արդեն համաքվում ե, մյուսինը
դեռ բոլորովին կանաչ ե. մեկը վարսակ ե ցանում, մյուսը,
կողքին՝ կարտոֆիլ: Գյուղական տնտեսության մեջ յեղած
այս խառնաչիտությունը, վորն անհնար եր վերացնել ան-
հատական, մանր տնտեսության ուրով, գյուղական դաշտերը
դարձնում եր անխնամ և սակավ բերքատու:

Կոլեկտիվացումն ստեղծեց բոլոր անհրաժեշտ պայման-
ները գյուղական տնտեսության մեջ տեխնիկական հեղափո-
խություն կատարելու համար: Մի՞թե կարելի յեր տրակ-
տորը բանեցնել գյուղացիական նեղ հողամասերի վրա: Մի՞-
թե կարելի յեր այդ հողամասերի բերքահավաքին գեթ վո-
րեւե չափով գործադրել, որինակ, կոմբայնը: Ընդհանրապես
ասած, գյուղացիական անհատական տնտեսությունը հավի-
տենական արգելակ եր գյուղատնտեսության մեջ մեքենային
մշակում մտցնելու գործում: Միայն կոլեկտիվացումը հնա-
րավորություն տվեց հողը կուլտուրապես մշակելու, ոգտա-
գործելով գիտության և տեխնիկայի բոլոր նվաճումները:
Կոլտնտեսային և խորհրդատնտեսային դաշտերը միմիայն
1937 թ. կատանան մեկ միլիարդ 200 միլիոն ու. գյուղատնտե-
սական մեքենաներ, իսկ 1936 թ. գյուղատնտեսական մեքե-
նաշինարարության ամբողջ արտադրանքի արժեքը, տրակ-
տորաշինարարության հետ միասին, հավասար եր 2 մի-
լիարդ 260 միլիոն ռուբլու:

Կոլեկտիվացման հաղթանակը պատմական հաղթանակ
ե: Ի՞նչ ե տալիս նա ժողովրդին: Նա գյուղացիներին ազա-
տում ե մի շարք բացառիկ ծանր ֆիզիկական աշխատանք-

ներից: Բալական ե հիշել արորով, կամ այսպես կոչված
Ռյադանի դուժանով հերկելը, կալսումը, հունձը—աշխա-
տանքներ, վորոնք գյուղացիական հսկայական աշխատանք
եյին կլանում, տալով վերին աստիճանի ցած արտադրողա-
կանություն: Իսկ այսօր մեր դաշտերում աշխատում են 450
հազար տրակտոր և 121 հազար կոմբայն: Գյուղացիական
անհատական աշխատանքը հսկայական ժամանակ եր խլում
գյուղացուց: Նրա տնային առօրյա աշխատանքները հնարա-
վորություն չեյին տալիս գյուղացուն գեթ մի բույս մտածե-
լու իր դրության մասին՝ վորպես պետության քաղաքացու,
մտածելու իր քաղաքական և կուլտուրական մակարդակի
բարձրացման մասին: Անհատական աշխատանքը փոքրիկ հո-
ղամասի վրա, վաղվա որվա նկատմամբ շարունակ անխտա-
հինելը՝ նեղացնում եյին գյուղացու մտահորիզոնը, սահմա-
նափակում եյին նրա մտավոր շահագրգռությունը, բթաց-
նում եյին նրան: Յեւ գյուղացու այս խղճուկ սեփականու-
թյունն ուղղում եր ոգտագործել հակահեղափոխությունը:

Խորհրդային իշխանությունն աճեցրել ե անվանի կոմ-
բայնավար Կոնստանտին Բորինին, վորն իր կոմբայնով հա-
վաքել ե 2 հազար հեկտար հասկավոր կուլտուրաներ: Այդ
նշանակում ե, վոր Բորինի կոմբայնի բունկերով անցել ե
ամենաբնիշ 180 հազար վուլթ հացահատիկ: Յեթե յենթա-
դրենք, վոր Բորինի ազրեգատը յուրաքանչյուր ուր հավաքել
ե 75 հեկտար, ապա դուրս կգա, վոր մի ազրեգատով Բո-
րինը որական փոխարինել ե 950 մարդու, 150 ձիու, 37
քամհաքի և 20 ձիու կալիչների: Սա այն դեպքում, յեթե
վոր 75 հեկտարի բերքահավաքը կատարվեր ձեռքով, իսկ
կալսումը—ձիու կալիչներով:

Խորհրդային իշխանությունն աճեցրել ե Պետրովին
(Կլյուչեակի ՄՏԿ), վորը որական հավաքում ե 23 հեկտար
վոշ: Վուշի այս ամբողջ քանակը ձեռքով չուիելու համար
հարկավոր եր գործադրել 230 մարդու ծանր աշխատանք:

Կոլեկտիվացումը գյուղատնտեսության մեջ մտցրեց
առաջավոր տեխնիկա: Կոլեկտիվացումը ամեն մի գյուղա-
ցուց պահանջեց ավելի մեծ կազմակերպվածություն և իր
աշխատանքի ղուգորդումը համագյուղացիների աշխատանքի

հետ: Կոլեկտիվացումը նպաստում է գյուղում խորհրդային ինտելիգենցիա ստեղծելուն: Նա առաջ քաշեց գյուղում կոմբայնավարներ, տրակտորիստներ, մեխանիկներ, խրճիթ-լարտատորիաների լարտանտներ, կոլտնտեսությունների նախագահներ, բրդագործներ, գրասենեկային աշխատողներ: Գյուղացին առաջ իրեն անվանում էր հողագործ: Այդ ճիշտ էր: Նա իր քոսոտ ձիու հետ միասին քչկորում էր հողը: Իսկ ա՞յժմ: Ահա մի որինակ. Խորհուրդների Համամիութենական Արտակարգ VIII համագումարի ղեկավարների թվում 13%-ը տրակտորիստներ էին, 8%-ը—կոմբայնավարներ, 26%-ը կոլտնտեսությունների նախագահներ, 10%-ը բրդագործներ, 20%-ը—ողակավարներ, 6%-ը—անասնաբուժական Ֆերմաների վարիչներ, 12%-ը—կով կթողներ, հորթապահ և խոզ պահող կանայք, 2%-ը—հովիտներ, 3%-ը—թեյ, բամբակ և ուրիշ տեխնիկական կուլտուրաներ հավաքողներ: Մի՞թե սա ցուցանիշ չէ այն բանի, վոր «խորհրդային գյուղացիությունը միանգամայն նոր գյուղացիություն է, վորն նմանը դեռ չի իմացել մարդկության պատմությունը»¹:

Շնորհիվ կոլեկտիվացման գյուղական կյանքը արագորեն սկսեց նմանվել քաղաքի բնակչի կյանքին, գյուղացու մտահորիցնը ընդլայնվեց: Վիթխարի չափով աճեց գյուղի ամբողջ կուլտուրան: Առաջներում գյուղացուն անասնի դժվար էր հասնել մարդկային գիտելիքների բարձունքներին: Միակ ուղին— դա չարչիություն ուղին էր, վորով միլիոնավոր գյուղացիներից միայն հատ ու կենտ մարդիկ էին կարողանում վաճառական դառնալ գոփոփության և ամեն տեսակ խարդախությունների միջոցով: Միջակ գյուղացին միայն յերազել կարող էր վոչ միայն միջնակարգ դպրոցի, այլև ընդհանրապես դպրոցի մասին: Այժմ գյուղը համարյա համառարվել է քաղաքին—նա ունի վոչ միայն տարրական, այլև միջնակարգ կրթության դպրոցների բավականին խիտ ցանց: Մեքենայացված արտադրությունը գյուղում ինքնին նպաստում է նախաձեռնությունների զարգացմանը, գյուղացիներ-

ըի զավակների ինքնավատահությունը գիտություն, տեխնիկայի և արվեստի մեջ: Կարմիր բանակի հրամանատարական կազմում, խորհրդային ուղաններում, ձեռնարկությունները ղեկավարման, գյուղատնտեսության ղեկավարման դործում գյուղացիները և դեղջիկները պատվավոր տեղ են գրավում:

Հեշտ ճանապարհ չի անցել գյուղացիությունն այս քսան տարվա ընթացքում: Մանր սեփականատիրությունից գյուղացին դարձել է կուլտուրական, ունեւոր կյանք ստեղծող կոլեկտիվիստ: Կոլտնտեսությունները գյուղացուն հնարավորություն տվին խորհրդային հսկայական դաշտերի իրական տերը դառնալու, հնարավորություն տվին ստեղծելու ալդ դաշտերում այնպիսի արժեքներ, վոր վոչ միայն չքավորը, այլև նախկին կալվածատերն էլ յերազում չէր տեսել: Գյուղացին դարձավ իսկական տերը, իր սեփական յերջանկությունը ստեղծագործողը: Այս բոլորը տվել է խորհրդային իշխանությունը:

Կոլտնտեսական գյուղացիները հանդիսանում են իրենց հայրենիքի հավատարիմ զավակները, խորհրդային իշխանության ամուր հենարանը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՑԻԱՆ

Դեռ 1894 թվին Լենինը գրել է այն մասին, վոր ինտելիգենցիայի կազմը բնորոշվում է հետևյալ ձևով.—յեթե հասարակության մեջ «թագավորում և ղեկավարում է կապիտալիստը», ապա ինտելիգենցիայի մեջ «տոն է տալիս կարյերիստների և բուրժուազիայի վարձկանների ամբելի ու ամբելի աճող ամբոխը...»²:

Ինտելիգենցիայի վերին խավերը—խոշոր չինովնիկները, բժիշկները, իրավաբանները—իրենց արժատներով սերտորեն կապված էին խոշոր կապիտալիստական և կալվածատիրական տարրերի հետ: Այդ ինտելիգենցիայի մասին Լենինը կարճառոտ ասում է՝ նա «միտում է միայն նրան, ով իրեն կկերակրի»³: Ո՞վ կարող էր նրան կերակրել: Ո՞ւմ մոտ էր

¹ Ի. Վ. Ստալին, ԽՍՀ Միության Սահմանադրության նախագծի մասին, էջ 16, Հայկուհրատ, 1936 թ.:

² Լենին, հ. I, էջ 262, Պետհրատ, 1930 թ.:

³ Նույն հատորում, էջ 197:

նա ծառայութեան մտնում: Միանգամայն հասկանալի չե՝
վոր տիրող հարուստ դասակարգի մոտ, նրանց պետք է նա
ծառայել—«վերսկզեռն նրա համար այլ չեղք չկար»¹:

Մեր հին ինտելիգենցիան կարծում էր, վոր ինքը կանգ-
նած է դասակարգերից վեր և արտահայտում է ժողովրդի
չահերը ամբողջութեամբ վերցրած: Այդ մասին առաջ շատ
էր գրվում: Իսկ ըստ ելուծյան նույնիսկ նրա ամենադեմո-
կրատիկ մասն արտահայտում և պաշտպանում էր իր բնակ-
չութեան մանր-բուրժուական խավերի շահերը: Հասկանա-
լի չե, գրանով յետ չեմ ուզում ասել, վոր ինտելիգենցիան
իր միջից չի տվել ժողովրդական գործի համար մարտիկ-
ներ:

Մինչհեղափոխական ինտելիգենցիայի հիմնական մասը
համակված էր բուրժուական աշխարհայացքով: Հիշեցե՛ք
նախկին ինտելիգենցիայի կազմը: Ֆելդշերներ պատահում
էին յերբեմն և հասարակ գյուղացիներից կամ բանվորնե-
րից, բայց իրենց ֆելդշերական կրթութիւնը նրանք ստա-
նում էին գնդերում: Գյուղերում նրանց ծաղրանքով ան-
վանում էին «ձիու ֆելդշերներ», «ձիարույժներ»․ մանկա-
բարձուհիներն արդեն մանր-բուրժուական միջավայրից,
առավելապես կուլակային ընտանիքներից յեկնէ: Ուսուցիչներն
իրենց մասսայով առած քահանաների, կու-
լակների, մանր չինովնիկների և այլոց զավակներ էին: Շատ
հազվադեպ էին պատահում ուսուցիչներ միջակ գյու-
ղացու ընտանիքից, եւ չեմ խոսում չքավոր ընտանիքի մա-
սին:

Ինտելիգենցիայի այս դեմոկրատիկ մասն իր գրու-
թեամբ ամենից ավելի յեր կապված գյուղի ունեւոր վերնա-
խավի հետ: Այդ կարելի չե յեղրակացնել թեկուզ հետեյալ
պարզ փաստից․ ամեն մի յեկեղեցական տոնին՝ գյուղի
ուսուցիչը, ֆելդշերը, դարբին-տնտեսատերը, ջաղացպանը
և մյուսները հավաքվում էին, վորպես կանոն, հարուստ
գյուղացիների մոտ:

Ամբողջութեամբ վերցրած ինտելիգենցիան շատ հեռու

յեր ժողովրդից: Նույնիսկ 70-ական թվականներին նարոդո-
վոլցեցների վրա, վորոնք «գնում էին ժողովրդի մեջ», ժո-
ղովուրդը նայում էր ինչպես «սպիտակ վոսկրի» ներկայա-
ցուցիչների վրա, հավատ չէր ընծայում նրանց՝ ինչպես տի-
րող դասակարգի միջից յեկածների և առանձին դեպքերում
նրանց հանձնում էր իշխանութիւններին:

Ռուս ինտելիգենցիայի, առանձնապես նրա դեմոկրատիկ
մասի գրութիւնը, եւ չեմ խոսում հին ցարական Ռուսաստա-
նի մյուս ժողովուրդների ինտելիգենցիայի մասին, վորքեր-
գական էր: Յարական իշխանութեան որդաններում և կալ-
վածատիրական ունեւորն գեմատվում լինելով ստորադաս
պաշտոններում, դեմոկրատական ինտելիգենցիան, տեսնե-
լով ժողովրդի հսկայական դժբախտութիւնները, չէր կա-
րող եյականորեն ոգնել նրան, և մանավանդ վոր իսկական
յեղքը չէր իմանում: Նա չէր տեսնում այն դասակարգը,
բանվոր դասակարգը, վորը գլխավորեր պայքարը ցարական
ինքնակալութեան և ամբողջութեամբ առած կապիտալիզմի
դեմ: Ռուս դեմոկրատ ինտելիգենտի այդ վորքերգութիւն-
ը պայծառ չիթի պես անցնում է ամբողջ ուսական գրա-
կանութեան միջոցով:

Առավել առաջավոր, հեղափոխականորեն տրամադրված
ինտելիգենցիան անցնում էր ժողովրդի կողմը, իսկ բանվոր
դասակարգի հեղափոխական, շարժման հետագա զարգացու-
մը նրա լավագույն զավակներին գրավեց մարտնչող պրոլե-
տարիատի շարքերի մեջ, վորը գիտական սոցիալիզմի գաղա-
փարների միակ հետեւողական մարտիկն է:

Ինտելիգենցիայի զգալի մասն նվիրված լինելը բուր-
ժուական կապիտալիստական իրավակարգին՝ սուր կերպով
յերևան յեկավ, յերբ բոլշևիկները գրավեցին իշխանութիւն-
ը: Ինտելիգենցիան լցվում էր եսերներ, մենշևիկների և
այլ ավանտյուրական-քաղաքական խմբերի մեջ, վորոնք
զենքը ձեռքին կռվում էին խորհրդային իշխանութեան դեմ:
Ինտելիգենցիայի զգալի, յեթե վոչ մեծ մասը, սարսափով
գիմաւորեց խորհրդային իշխանութեանը:

«Առանց մեզ չեն կարող յուր գնալ»,—մտածում էին
կապիտալիստներին և կապիտալիստական պետութեանը ծա-

1 Ի. Վ. Ստալին, ԽՍՀ Միութեան Սահմանադրութեան նախադէմ
մասին, էջ 10, Հայկուհրատ, 1936 թ.:

ապելու սովոր ինտելիգենտները: Սակայն այդ դատարկ
յերևակայություն եր: Հոկտեմբերյան հեղափոխություն
առաջին տարեդարձին նվիրված հանդիսավոր նիստում Լե-
նինը հայտարարեց. «Բանվոր դասակարգը ապացուցեց,
վոր ինքը կարողանում է առանց ինտելիգենցիայի և առանց
կապիտալիստների արդյունաբերություն կազմակերպել»¹:

Պրոլետարիատի կողմից իշխանությունը զբաղվելու ժա-
մանակմանից անցել է քսան տարի: Հին ինտելիգենցիան
այժմ, իր ճնշող մեծամասնությամբ կանգնած լինելով խոր-
հրդային իշխանության դիրքերի վրա, ազնվորեն, ամբողջ
ժողովրդի հետ միասին մասնակցում է սոցիալիստական շի-
նարարությունը: Նրա կողքին աշխատում են բանվոր դասա-
կարգի և գյուղացիության ընդերքից դուրս յեկած, խոր-
հրդային իրավակարգի պայմաններում ձևավորված, տաս-
նյակ և հարյուր-հազարավոր յերիտասարդ մասնագետներ:
Այս նոր խորհրդային ինտելիգենցիան որդանապես, սեր-
տորեն և անմիջականորեն կապված է ժողովրդի հետ:

Բանվորների և կոլտնտեսականների զավակները, ավար-
տելով տարրական դպրոցը, վոչ միայն իրավունք, այլ և
գործնական հնարավորություն ունեն ուսումը շարունակելու
միջնակարգ, այնուհետև և բարձրագույն դպրոցում, վոր-
տեղ ուսանողների վոչ միայն ուսուցման, այլև պահելու
ծախսը լիովին վերցված է պետություն հաշվին: Մեր յերկ-
րում ամեն մի յերիտասարդ կարող է ընդունվել բուհ, ան-
կախ սոցիալական ծագումից: Միջնակարգ դպրոցը «գերա-
դանց» ավարտողները բարձրագույն ուսումնական հաստա-
ություններում ընդունվում են առանց կոնկուրսային քնն-
նությունների:

Մեր ինտելիգենցիան կարիք չունի սարքովի «ժողովրդի
մեջ գնալու», քանի վոր նա ինքը ժողովրդի որդանական
մասն է հանդիսանում, ապրում է ժողովրդի շահերով և
ձգտումներով: Մեր ուսանողը ժողովրդի մեջ չի գնում, այլ
արձակուրդներին գնում է իր ծննդավայրը, իր հարազատ
միջավայրը: 1937 թվի ամառը իյարկովի մարզի Նովոսեն-
ժարսկու շրջանի Մալայա Պերեչեպլինա գյուղում հանդըս-

տանում է յին մոտ 50 ուսանողներ—այդ գյուղի կոլտնտեսա-
կանների տղաներն ու աղջիկները: Հենց միայն այդ փաստը
միանգամայն բավական է հասկանալու համար, թե կուլ-
տուրական ինչպիսի խոր փոփոխություններ են կատարվել
մեր ժողովրդի կյանքում, վորը իր միջից առաջ է քաշում
իր ինտելիգենցիան:

Համարձակ կարելի յե ասել, վոր մեր ինտելիգենցիան
գտնվում է բացառիկ յերջանիկ պայմաններում: Ամենատեղ
կապերով կապված լինելով ժողովրդի հետ, ինտելիգենցիան
ժողովրդի հետ միասին մասնակցում է սոցիալիզմի շինա-
բարությունը, կոմունիզմի դադափարները կյանքում կիրառե-
լու գործին: Խորհրդային մասնագետը սոցիալիստական շի-
նարարությունը մասնակցում է վոչ միայն վորպես շարքա-
յին մարտիկ, այլ և վորպես կազմակերպիչ, ղեկավար: Խոր-
հրդային ինտելիգենցիայի ստեղծագործական գործունեյու-
թյունը յենթարկված չէ, ինչպես բուրժուական յերկրնե-
րում, կապիտալիստների շահամոլությամբ: Մեզ մոտ, Խոր-
հրդային յերկրում, նա ամբողջպես ծառայում է ժողո-
վրդի շահերին: Մեր ինտելիգենցիան չզիտե գործագրկու-
թյուն, մեզ մոտ չկա ինտելիգենտային աշխատանքի մարդ-
կանց ավելցուկ, ինչպես այդ գոյություն ունի կապիտալիս-
տական բոլոր յերկրներում: Բնդհանրապես, մեր պետու-
թյունը ձգտում է բոլոր բանվորներին հասցնել ինժեներ-
տեխնիկական աշխատողների մակարդակին:

Այդպես է ինտելիգենցիայի—գիտության, տեխնիկայի
և գեղարվեստի մարդկանց դրությունը: Միմիայն խորհրդա-
յին իշխանության որով ինտելիգենցիան հնարավորություն
ստացավ լիովին դարդացնելու իր ընդունակությունները և
անսահմանորեն ծառայելու ժողովրդին:

ԽՍՀՄ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ԲԱՐԵԿԱՍՈՒԹՅԱՆ ՅԵՐԿԻՐ Ե

Ռուսական կայսրությունը տարածված էր բազմաթիվ
աղբյուրներին բաղկացած՝ բազմամիլիոն ազգաբնակու-
թյուն ունեցող հսկայական տերիտորիայի վրա: Հարյուրա-
վոր տարիների ընթացքում ցարիզմն անընդհատ իրեն էր
միացնում մերձակա հողերը, նվաճված ժողովուրդներին

¹ Լեոն, հ. XXIII, էջ 243:

Հայաստանեցիներով իր տիրապետութեանը: Այս ժողովուրդներ-
րի նվաճումը դաժան բնույթ եր կրում: Գյուղացիական լա-
վադույն հողերն առաջին հերթին հախճաղում եյին ցարա-
կան սատրապներն, իսկ նրանց հետևից զալիս եյին ոռոս
կապիտալիստները, մանր փերեզակները, վերադնորդները,
ամեն տեսակի շահագործողները, վորոնց առաջին միտքն
եր՝ կողոպտել դադութները:

Ահա ոռոսական կոլոնիզատորների «գործունեութեան»
բազմաթիվ պատկերներից մեկը:

Յարական միևնույն կուրոպատկինի 1904 թվին Հեռա-
վոր Արևելք գնալու ժամանակ բուրյատ-մոնղոլները դելե-
դացիան զանդատ ներկայացրեց նրան տեղական իշ-
խանությունների կամայականութեան դեմ: Ի պատասխան
այդ գանդատի, կուրոպատկինը դելեդացիային հայտա-
բարեց հետևյալը. «Նկատի ունեցե՛ք, վոր յեթե ձեր ժողո-
վուրդն իրեն վատ պահի, պատասխանատուն դուք եք, իսկ
յեթե, աստված մի արասցե, ձեր ժողովուրդը հանկարծ
մտածի վորեւե ազատ վարմունք թույլ տալ իրեն, հակառա-
կել թագավորի հրամաններին, դիտցե՛ք, վոր դուք բոլեա-
պես կ'ընջվեք յերկրի յերեսից: Ձեր հետքն անդամ չի մնա:
Ահա տեսե՛ք, այստեղ ինչքան ոռոսական զորք կա, իսկ բե-
րել տալ կարելի չե հարյուր հազարներ, և դուք մի ակըն-
թարթում կ'ձգմվեք ու կ'վռչնչանաք: Դուք վռչինչ չպետք ե
պահանջե՛ք: Դուք կարող եք վողորմություն խնդրել
միայն»:

Յարիզմը դաժանորեն ճնշում եր ոռոս ժողովուրդին, ալե-
լի մեծ դաժանութեամբ հարձակվում եր նա վռչ-ոռոս բնակ-
չութեան աշխատավորների վրա: Իզուր չե՛ր, վոր ցարական
Ռուսաստանը «ժողովուրդների բանտ» եյին անդանում: Յա-
րիզմը համաձայնութեան մեջ եր մտնում կեղեքված ժողո-
վուրդները տիրող դասակարգի՝ եմիրների, խանների, բեկե-
րի, տեղական խոշոր կապիտալիստների հետ, մոտեցնում եր
այդ վերնախավը ցարական դահին և ամբողջ ծանրութեամբ,
ոռոս և տեղական ազգային բուրժուազիայի ու կրոնական
պաշտամունքի սպասավորների դրամական պարկերի ուժով
ճնշում եր ազգային գյուղացիութեանը: Խաւարն ու տղի-

տությունը դադախների, թուրքմենների, ուզբեկների, թուր-
քերի, չուվաշների և մյուս ժողովուրդների մշտական ուղե-
կիցներն եյին: Իրավադրկությունը, անհույս աղքատու-
թյունը, նորանոր բռնությունների մշտական սպառնալիքը,
ազգությունների միջև կեղեքիչների կողմից արհեստական
կերպով հրահրված յերկպառակությունները, պաշտամունքի
սպասավորների բացարձակ հեղինակությունը—ազգային
փոքրամասնությունների կյանքը դարձրել եյին իրոք ար-
ցունքի հովիտ:

Հասկանալի չե, ազգային փոքրամասնությունների մեջ
այս ամենն առաջացնում եր սարսափելի ատելություն դե-
պի ցարիզմը, դեպի նրա չինովնիկները, իսկ նրանց պատ-
ճառով և դեպի ամբողջ ոռոս ժողովուրդը: Թվում եր, վոր
յերբեք չի դա այնպիսի ժամանակ, յերբ այդ ժողովուրդնե-
րը յեղբայրական սերտ կապերով կապվեն ու ապրեն ոռոս
ժողովուրդի հետ: Իսկ ցարական կառավարությունը, ոռոս և
վռչ-ոռոս կալվածատերերն ու կապիտալիստները, վաճառա-
կաններն ու առևտրականները, գեներալները, չինովնիկներն
ու տերտերներն ամեն ինչ անում եյին, վորպեսզի հրահրեն
ինչպես ատելություն դեպի ոռոսականը, նույնպես ատելու-
թյուն և անբարյացակամություն բոլոր ազգությունների
միջև: Բոլորին հայտնի չե այն մշտական թշնամությունը
թուրք և հայ ազգաբնակչությունների միջև, վորը պատճառ
եր դառնում ջարդերի և տասնյակ-հազարավոր մարդկանց
բնաջնջման:

Յարիզմն ու տիրող դասակարգերը ժողովուրդներին մի-
ջև թշնամություն հրահրելով, նրանց միմյանցից խորթաց-
նելով աշխատում եյին ամբացնել իրենց հիմքերը:

Ճնշված փոքրամասնությունների շարքերում վաղուց ի
վեր հասունանում եյին տենչեր և հույսեր իրենց ազատու-
թեան համար: Քիչ չեյին բողոքները, ապստամբություննե-
րը ներքին և արտաքին. վրացական, ուկրաինական, հրեա-
կան, հայկական, բելոռուսական, բուրյատ-մոնղոլական,
յակուտական և Ռուսաստանի այլ ժողովուրդների հեղա-
փոխական շատ մարտիկներ իրենց կյանքը զոհեցին ազատ և
յերջանիկ կյանքի համար մղած պայքարում: Բայց ազգային

ծայրերկրների ժողովրդական մասսաների բոլոր ապստամբությունները, բողոքները դաժանորեն ճնշվում էին ցարական սատրապների կողմից:

«Ռուսաստանի բանվորներն ու գյուղացիներն իրենցից թոթափեցին ցարիզմի դահիճներին և կապիտալի ճնշումը չնորհիվ այն բանի, վոր հասկացան իրենց աղատաբեկական խնդիրը և Ռուսաստանի մյուս ազգությունների աշխատավորներին հետ միասին ստեղծեցին ամուր յեղբայրական դաշինք խորհրդային իշխանություն հաստատելու, սոցիալիզմ կառուցելու համար մղվող պայքարում»¹:

Մեծ Հոկտեմբերյան սոցիալիստական հեղափոխությունը ջարդեց ցարական Ռուսաստանի բոլոր ժողովուրդների ուժերը կաշկանդող կապանքները: Աշխատավորները կերտեցին իրենց սոցիալիստական բազմազգ պետությունը—Սորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունը, վոչ թե ժողովուրդների ճնշման և բռնություն, այլ հոփարակամ միավորման ուղիով:

Սորհրդային իշխանության գոյությունը քսանամյակին մենք ունենք Սորհրդային Միության տառացիորեն բոլոր ժողովուրդների տնտեսության և կուլտուրայի ծաղկումը: Չե՞ր վոր զեռես վոչ—հեռու անցյալում Միջին Ասիայի, Անդրկովկասի, Դաղստանի, Չեչենո-Ինգուշեթիայի և մյուսների չքավոր գյուղացիությունն իր հողը մշակում եր անհիշելի ժամանակներից պահպանված պրիմիտիվ դործիքներով: Մարդկային ուժերի ամբողջ լարվածություն և հսկայական կորստի առկայության պայմաններում այդ պրիմիտիվ մշակումը չնչին արդյունք եր տալիս, վորի յերեք քառորդը խլում էին շորթիչները:

Հոկտեմբերյան սոցիալիստական հեղափոխությունը Միության ժողովուրդներին արթնացրեց ղեպի բացառիկ ստեղծադործություն: Թվում է, վոր բանվոր դասակարգի և գյուղացիության հաղթանակի հետ միասին դարերի ընթացքում կաշկանդված ժողովրդական յեռանդը ահռելի ուժով դուրս պոթեց: Հարյուրավոր գրքեր կարելի յերեւ առնն մի ժողովրդի ստեղծադործության մասին:

Նայենք անցյալի դյուղատնտեսության վրա, այն դաշտերին և այն անտառեր մշակմանը, յերբ մարդը կարճեա տնտեսանելի շղթաներով կապված եր իր թանրոհակալ դաշտերին: Այժմ այդ դաշտերը և նրանց վրա աշխատողները բոլորովին կերպարանափոխվել են: Բամբակի և հացահատիկի դաշտերում լավում է տրակտորների ու թիթական հոնդոցը. աշխատանքի ամենապրիմիտիվ դործիքը՝ ամաչը կարելի յե տեսնել, թերես, միայն թանդարաններում: Կավի յեղրադրվաղներով շրջապատված և տարերային անկարգապահությունը դասավորված հողամասերը չենին ուրախացնում ժողովրդի աչքը, իսկ այժմ ճիշտ պլանավորված, իրենց մեծությունը դյուղատնտեսական պահանջներին համապատասխանող—նրանք անչափ գեղեցիկ տեսարան են ներկայացնում: Բայց ամեն բանից գեղեցիկը—այդ դաշտերում աշխատող ժողովուրդն է: Դեմքերի ուրախությունը, չարժումների վստահությունը, ինտելիկենությունը, յերիտասարդությունը վոչ միայն տարիքի, այլ և ժողովրդի գիտակցության մեջ—ահա նկարչի վրձինին արժանի տեսարան:

Այն ծանր հողը, վորը ժողովուրդները շատ սերունդների մշտական չարչարողն է յեղել, այժմ դարձել է ուրախության աղբյուր, յերջանկության աղբյուր, նրա կուլտուրա տեսարան աշխատավորների հրաշալի կյանքի աղբյուր: Առանց մեծ թվերով ծանրաբեռնելու, յես կասեմ միայն, վոր հումք—բամբակի արտադրությունը 1913 թվին կադմում եր 7,4 միլիոն ցենտներ, իսկ 1936 թվին՝ մոտ 24 միլիոն ցենտներ: Առանձին կոլտնտեսությունները, վորտեղ ստեղծադործական ենտուղիաղմը գուդորդվում է բարձր տեխնիկայի և դյուղատնտեսական փորձառության հետ, ձեռք են բերում վոչ միայն սուալ չտեսնված հաջողություններ, այլև այնպիսի հաջողություններ, վորոնց վրա մենք ել ենք դարմանում: Մի մտածեցե՞ք՝ մեկ հեկտարից ստանալ 100 ցենտներ բամբակ: Մեկ հեկտարի բամբակի ճյուղերի վրա դնվում է 600 փութ հումք—բամբակ: Մի՞թե այս ապացույց չե այն բանի, վոր յերբեմնի ճնշված ժողովուրդը վերջապես ձեռք է բերել իր յերջանկությունը:

¹ Մոլոտով, Հոգվածներ և ճառեր, եջ 223, Կուսհատ, 1937 թ.:

Բոլոր հանրապետութիւններում, բոլոր ազգային մար-
զերում զարգացել և արդունաբերութիւնը, կառուցվում են
Ֆարքիկաներ և դործարաններ, վորտեղ ուսն ինթեններէրի,
տեխնիկներ և փորձառու բանվորներ ղեկութիւմը աճեց-
վում են բանվորներ և տեխնիկական ինտելիգենցիայի
ազգային կազմեր: Առանձնապէս ուրախալի յե նշել, վոր
այդ Ֆարքիկաների և դործարանների զարգացանքի մոտ
կանգնում են ազգութիւններից հազարավոր կանայք, վո-
րոնք միայն քսան տարի սրանից առաջ բառացիորեն ղեռնս
սորկուհիներ եյին՝ թե՛ վորպես աշխատավորուհի և թե՛
վորպէս կին:

Մեծ ու բաղադրողմանի յե իՍՂՄ ազգութիւնների
ստեղծագործութիւնը: Գիտութիւն մեջ, տեխնիկայի, գե-
ղարվեստի ասպարեզում՝ ամենուրեք նկատվում է ձևով
ազգային, բովանդակութիւմը սոցիալիստական կուլտուրա-
յի աննախընթաց բարգաւաճում: իՍՂՄ ազգութիւնների
ստեղծագործութիւնն առավելապէս փայլուն կերպով յերե-
վաց ժողովրդական յերգի մեջ, հսկայական քանակութիւմը
յերգեցիկ խմբերի, նվագախմբերի, ինքնադործ թատրոնա-
կան խմբակների կազմակերպման մեջ: Համարյա բոլոր ազ-
գային հանրապետութիւններն ունեն իրենց պետական թատ-
րոնները: Յես մանրամասն չեմ խոսի Ուկրաինայի մասին:
Նրա կուլտուրան անցել է մոտավորապէս նույնպիսի ուղի,
ինչպէս և ուսն ժողովրդի կուլտուրան: Ուկրաինական ժողո-
վուրդը շատ բան է կրել, ուսն ժողովրդի հետ միասին նա
պայքարել և ինքնակալութիւն ղեմ, ուսն ժողովրդի հետ
արարտութիւններ և կրել, հաղթութիւններ և տարել:

Նույնը պետք է ասել և վրաց ժողովրդի մասին, վո-
րը ուսն ժողովրդի հետ ուսն-ուսնի տված պայքարել և ցարիզ-
մի, կալվածատերերի և կապիտալիստների ղեմ: Վրաց
պրոլետարիատը պատմավոր տեղ է գրավում ուսնական հե-
ղափոխական բանվորական շարժման մեջ: Վրացական կուլ-
տուրան գտնվում է Յեվրոպայի առաջավոր յերկրների
կուլտուրայի մակարդակի վրա: Սորհրդային իրավակարգը
նոր սոցիալիստական բովանդակութիւմը հարստացրեց այդ
կուլտուրան և հանց այն ե՛լ ամէլի մեծ բարձունքների վրա:

Ղազախստանի, Ուզբեկստանի, Հայաստանի և մյուսնե-
րի յերգերում, ազգային թատրոնների բեմադրութիւննե-
րում, յերաժշտութիւն, ժողովրդական ստեղծագործութիւն
մեջ ժողովուրդները, ասես, խալարչտին բանտից դուրս
պրծնելով ղեպի ազատ յերկրի պայծառ արևի ճառագայթ-
ները, մեծ թափով յերևան են բերում իրենց տաղանդները,
գովերգելով ազատ կյանքի բերկրանքը:

Մենք գտնում ենք, վոր Սորհրդային Միութիւնն սահ-
մաններից դուրս, նույնիսկ ամենաառաջավոր մարդիկ, չեն
գնահատել այդ մեծագույն պրոցեսը—ժողովուրդների յեղ-
բայրութիւնն ստեղծման ամբողջ խորութիւնը: Իսկ չե՞ վոր
այդ կատարվում է աշխարհում առաջին անգամ: Պատմու-
թիւն մեջ մենք չգիտենք և վոչ մի պետութիւն, վորտեղ
այնպէս, ինչպէս Սորհրդային Միութիւնն մեջ, ազգութիւն-
ներ և միջև զարգացած լինի յեղբայրութիւնն ու բարեկա-
մութիւնը: Յեվ զարմանալի բան է՝ սրանից քսան տարի
առաջ անվստահութիւմը եյին վերաբերվում ղեպի այն
ամենը, ինչ վոր ուսնական եր, իսկ այժմ Սորհրդային Մի-
ութիւնն ազգութիւններն ազանորեն ոգտագործում են ուսն
ընկերների փորձը, ուսնական արմատը, գիտութիւնը և
տեխնիկան:

Հակառակ Փաշկովի, վորն ազգամիջյան աստեղութիւն
է հրահրում, Սորհրդային Միութիւնն ազգութիւնների
միջև մրցութիւն է տեղի ունենում: Ամեն մի ազգութիւն
ձգտում է առաջին տեղը գրավել՝ բերքատվութիւն, աշխա-
տանքի արտադրողականութիւն, Ֆարքիկաներում և դոր-
ծարաններում կատարվող աշխատանքի եֆեկտիվութիւն
աստարեզում: Ամեն մի ազգային թատրոն ուղում է առաջ
քաշվել, առաջին տեղը գրավել և ցույց տալ իր առավելու-
թիւններն ուրիշ թատրոնների հանդեպ: Սպորտի ազգային
խմբերն ուղում են առաջինը լինել Փուտրոյի, տենիսի և
այլ ասպարեզներում: Սակայն այս վոչ մի առնչութիւն
չունի բուրժուական կոնկուրենցիայի հետ: Այս մրցումը
վոչ թե խորթացնում է, այլ հարազատեցնում է, վոչ թե
անջատում է, այլ միացնում է, վոչ թե քանդում է, այլ
յեմենտապատում է Սորհրդային Միութիւնն ժողովուրդնե-

բին: Ամեն մի ժողովուրդ ուղում է իՍՀՄ սոցիալիստական շինարարության մեջ պատվալուր տեղ զբաղել: Ուղեբեկստանի ամեն մի բանվոր կամ գյուղացի կասի, վոր ինքը վոչ միայն Ուղեբեկստանի քաղաքացի չէ, այլ ամենամեծ հրոճ-վանքով ասում է, վոր ինքը քաղաքացի չէ Սորհրդային Միության, վորի մայրաքաղաքն է Մոսկվան:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԵԼՔԸ

Նյութական միջոցների և կուլտուրայի զարգացումն աղբյուրն է ժողովրդականության մեջ տեղի չե ունենում վոչ անջատ ձևով—դա կատարվում է ամբողջ Միության ժողովուրդների, և առաջին հերթին ռուս ժողովրդի մեջ:

Մարդկանց զիտակցությունից ավելի ու ավելի հեռանում, ավանդությունների դիրքն է անցնում հին աշխարհն իր նախապաշարմունքներով, իր հետամնաց տեխնիկայով, անհատական աշխատանքով: Նոր, հասարակական, կազմակերպված աշխատանքում, վորտեղ լայնորեն կիրառվում է նոր տեխնիկան, աճում է նոր կուլտուրան, աճում են նոր մարդիկ, խորհրդային մարդիկ, զիտակից կառուցողներ: Կարելի չէ համարձակորեն ասել, վոր Սորհրդային Միության բնակչության հիմնական գործոն մասն իր ճնշող մեծամասնությամբ բաղկացած է խորհրդային նոր մարդկանցից: Այս հաստատվում է պարզ դատողությամբ. 20 տարի գոյություն ունի խորհրդային իրավակարգը, և այն մարդիկ, վորոնք խորհրդային իրավակարգի սկզբին 15 տարեկան էին, ներկա մոմենտին 35 տարեկան են դարձել:

Անցած տարիները ինքնին նշանակալից տարիներ են: Այդ տարիները հսկայական լարվածություն էյին պահանջում մարդկանցից: Բավական է հիշել Սորհրդային պետության թեպետ կարճ, բայց խորը բովանդակությամբ լի է գունեղ պատմությունը: Սորհրդային նկարիչներն անողորակությամբ կատեղծեն այս դարաշրջանին արժանի գործեր:

Մեր ստեղծագործությունների վերելքն այնպիսի առանձնահատկություններ ունի, վորոնց նմանը չկա վոչ մի ուրիշ յերկրում: Սկսելով թեկուզ այն բանից, վոր մեզ մոտ համարյա ամեն մի գործարանում, ամեն մի կուլտուրաստության և խորհանդեսության մեջ, ամեն մի հիմնարկության մեջ և

բնակվարձկոռներն զգալի մասում կան պատի թերթեր, ինքնակրթություն, քաղաքագիտություն ուսումնասիրելու խմբակներ, գեղարվեստի ինքնագործ խմբակներ, գրական խմբակներ և այլն: Այդ աշխատանքի մեջ զբաղված են տասնյակ միլիոնավոր մարդիկ: Միմիայն այդ վաստերն արդեն վկայում են խորհրդային ժողովրդի կուլտուրականության աճման մասին, վորովհետև խոսքը տասնյակ միլիոնավոր մարդկանց կուլտուրայի աճման մասին է:

Մի՞թե խորհրդային ժողովրդի կուլտուրայի չտեսնված աճման ցուցանիշը չի հանդիսանում մեր յերկրում ստախանովյան շարժման զարգացումը, վորի մեջ զբաղված է բանվորների ապագա կուլտուր-տեխնիկական վերելքի կորիզը:

Մի՞թե Ստախանովի, Բուսիգինի, Սմետանինի, Դույա և Մարուսյա Վինոգրադովաների, Կրիլոնոսի, Դյուկանովի, Ֆուսիմի, Մադայի—մեր ժողովրդական տնտեսություն և Սորարարներ—անունները չեն վկայում խորհրդային ժողովրդի կուլտուրայի, քաղաքական զիտակցության աճման մասին: Այս վկայում է այն մասին, վոր բանվոր դասակարգի շերտերում ստեղծվում է հույակապ արտադրողների ավանդարդ—մարդիկ, վորոնք «կատարելապես տիրապետել են իրենց գործի տեխնիկային և գիտեն տեխնիկայից զամել այն առավելագույնը, վոր կարելի չէ զամել նրանից»¹:

Ստախանովյան շարժումը զբաղեց և կուլտուրային գյուղացիությանը: Ո՞ւմ հայտնի չեն դաշտերի պանծալի ստախանովականների՝ Մարիա Դեմչենկոյի, Պաշա Անդելինայի, Մարինա Գնատենկոյի, Պրազուսինի, Ոսկինի, Դարյա Մելնիկի, Մամլյաքատ Նախանգովայի, Պաշա Կովարդակի անունները: Կուլտուրասականների մեջ մրցումը աճում է խժրն ու լայնորեն: Սորհրդային գյուղի առաջավոր մարդիկ պայքարում են կուլտուրային դաշտերի բարձր բերքավորությունն ապահովելու համար, և մենք գյուղատնտեսության մեջ ունենք աշխատանքի բարձր արտադրողականու-

1. Ի. Վ. Ստալին, ձառ. արտասանած ստախանովականների համաժողովնական Առաջին խորհրդակցությանը, էջ 11, Հայկուհրատ, 1935 թ.:

թյան հիանալի որինակներ, վորոնք բոլորովին անհնարին էին անցյալում: Ձեռնվում է քաղաքի և գյուղի միջև յեղած հին դարավոր հակադրությունը: Կոլտնտեսային արտադրությունը, գյուղատնտեսական աշխատանքների մեքենայացումը, քաղաքական-լուսավորական լայն միջոցառումները դյուրեմս պայմաններ են ստեղծում լիովին վոչնչացնելու այդ հակադրությունը:

Հաճախ դանդաղներ ենք լսում, վոր մեր դրականությունը թույլ է: Գուցե մեր դրականությունը թույլ է համեմատած այն հակայական աճի հետ, վորը նկատվում է մարդկային դործունեյության մնացած բոլոր վորոտներում: Բայց «մեր դրականությունը հանդիսանում է՝ բոլոր ժողովուրդների և յերկրների դրականություններից ամենալեւիտասարդը: Միևնույն ժամանակ նա հանդիսանում է ամենադադալարական, ամենաառաջավոր և ամենահեղափոխական դրականությունը»¹: Այս դրականությունը խոսում է խորհուրդների յերկրի ժողովուրդների սոցիալիստական աշխատանքի մասին, խորհրդային Միության յերջանիկ կյանքի մասին: Նա ծառայում է սոցիալիստական շինարարության դործին: Մեր դրական յերկրի հերոսները—դրանք նոր կյանքի ակտիվ շինարարներն են՝ բանվորները, բանվորուհիները, կոլտնտեսականները, կուսակցականները, ինժեներները, կոմյերիտականները, պիոներները, տնտեսավարները, մեր յերկրի թեմատիկան—այդ մեր յերկրի ժողովուրդների ստեղծագործ դործունեյությունն է:

Մի՞թե այս բոլորը չի վկայում այն մասին, վոր ԽՍՀՄ դարձել է վոչ միայն առաջավոր արդյունաբերական յերկիր, վոչ միայն աշխարհում ամենախոշոր սոցիալիստական գյուղատնտեսության յերկիր, այլ և առաջավոր սոցիալիստական կուլտուրայի յերկիր:

Բոլորին հայտնի յե, թե ինչպիսի հաջողություն ունեն միջազգային կոնգրեսներում և կոնկուրաներում մեր դիտնականները, դաշնակահարները, ջութակահարները, ար-

տիստները, յերգիչները, պարողները, վագոլները, լուդորդները, չախմատիստները:

Բարձրագույն արտահայտությունն այն բանի, վոր մեր կադրերը հաղթահարել են տեխնիկան, վոր մեր յերկիրն ամեն ուր ստեղծում է նորանոր խոշոր կազմակերպիչներ, մարտիկներ, ենտուղիաստներ, հերոսներ, հանդիսանում են խորհրդային Միության հալած բաղնիքի՝ Չկալովի, Բայդուկովի, Բելյակովի, Գրոմովի, Դանիլինի, Յումաշևի հերոսական թուիչները:

Իրավունք ունեն մեզ հարցնելու և կհարցնեն՝ ինչո՞վ բացատրել աշխատանքի արտադրողականության աշխարհի չտեսնված աճը, խորհրդային ժողովրդի կուլտուրայի աճը, ստեղծագործության ծաղկումը մեր յերկրում: Մենք կապտասխանենք ընկեր Ստալինի բառերով՝ «Կյանքն ավելի լավ է դարձել, ընկերներ: Կյանքն ավելի ուրախ է դարձել: Իսկ յերբ ուրախ ես ապրում, աշխատանքը հաջող է դնում: Դրանից ել ստացվում են արտադրական բարձր նորմաները: Այստեղից ել առաջ են դալիս աշխատանքի հերոսներն ու հերոսուհիները»¹:

ԽՍՀՄ ՀՁՈՐ ՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆ Ե

Մեծ է ու գեղեցիկ մեր հայրենիքը—աշխատավորների հարազատ մայրը դարձած միակ յերկիրն աշխարհում: Ասես թե սրտամությունը հատուցեց նրանց հազարամյա աշխատանքները, նրանց կրած դժբախտությունները և տանջանքները ամբողջ անցյալի համար:

Մեր յերկիրը տարածված է սկսած Սառուցյալ ովկիանոսից՝ նրա կղզիներով և սառցակույտերով հանդերձ, վորտեղ բնության հետ պայքարում են խորհրդային հերոսները, մինչև բարեբեր հարավի—Սև ծովի ափերը, սկսած լեհական և լատվիական սահմանից մինչև Խաղաղ ովկիանոսը:

Տերիտորիայի լայնածավալությունը նախորոշել է նաև

¹ Ժողով, խորհրդային դրականությունը ամենադադալարական և ամենաառաջավոր դրականությունն է աշխարհում, էջ 8, 1934 թ.:

¹ Ի. Վ. Ստալին, ծառ՝ արտասանած ստախանովականների Համա-միութենական Առաջին խորհրդակցությանը, էջ 15, Հայկուհարա, 1937 թ.:

մեր հողում յեղած հարստութիւնները բաղադրանութիւններ: Հյուսիսը ծածկւած է անտառներով, վորոնց վորակը հայտնի յե ամբողջ աշխարհին: Հյուսիսից դեպի հարավ և արևմուտքից դեպի արևելք, բոլոր ուղղութիւններով ձգվում են հաճարի և ցորենի անձայրածիր դաշտերը, վորոնք կարող են կերակրել հարյուր-միլիոնավոր մարդկանց: Այդ դաշտերին միանում են մարդու ձեռքով մշակած ձյունանբ-ման բամբակի հարթավայրերը, թեյի պլանտացիաները, խաղողի այգիները և կոլտնտեսային հրաշալի պարտեզներում հասնում են մանդարին, նարինջ, կիտրոն—խորհրդային իշխանութեան ուրով մշակված պտուղներ:

Մեր դետերը, լճերը և մեր յերկիրը չընկալատող ծովերը լեւի-լեցուն են ձկների հսկայական պաշարով: Լայնածավալ դաշտերում և մարդադետիներում արածում են խոշոր և մանր յեղջուրավոր անասունների հոտեր: Մեր յերկրի ընդերքը հարուստ է յերկաթի հանքերով, քարածխով, նավթով, վոսկով, հանքային պարարտանյութերով և անհաման քանակութեամբ այլ ոգտակար հանքերով:

Տասնյակ-հազարավոր կելոմետրերի վրա ձգվում են յերկաթուղիների պողպատե ուղիները:

Մեր ծովերին ու ջրառատ դետերին խորհրդային մարդիկ միացրին ջրանցքներ, վորոնց վրայով հարավից դեպի հյուսիս, արևմուտքից դեպի արևելք և դեպի հետ ուղեւորվում են անհամար բեռներ—մարդու արտադրողական աշխատանքի արդյունքը:

Անտառները, ընդերքի հարստութիւնները, բանվորների և կոլտնտեսականների արտադրողական աշխատանքը, տեխնիկային տիրապետելը հնարավորութիւն տվին լայնորեն ծավալելու յերկրում ինդուստրիալ շինարարութիւնը: Ստեղծվել են հազարավոր Փարբիկաներ և դործարաններ, էլեկտրոկայաններ: Մեր դետերը, ինչպիսիք են Դինսպըրը, Վոլխովը, վորոնք անցյալում ողնում էին միայն բեռներ ժոխադրմանը, այժմ տալիս են ահագին քանակութեամբ էլեկտրական էներգիա: Ստեղծված են աշխատանքի նոր ձեւեր, վորոնք հին ցարական Ռուսաստանի ուժերից վեր ելին: Վերստեղծված է մետաղադործական արդյունաբերու-

թիւնը, վորը անհամեմատելի յե նախկինի հետ. կառուցված են ավտոմոբիլային և տրակտորային դործարաններ. ստեղծված է ավիացիոն արդյունաբերութիւն. արտադրվում է սինթետիկ կաուչուկ, ստեղծված է քիմիական արդյունաբերութիւն, վորը տարեցտարի բարձրացնում է կոլտնտեսային դաշտերի համար անհրաժեշտ քիմիական պարարտանյութերի արտադրութիւնը: Այս ամենը, հին ցարական, ադարապետ աղքատ Ռուսաստանը, վորտեղ դերակառում էր դյուղացիական պրիմիտիվ աշխատանքը, դարձրեց բարձր դարգացած ինդուստրիալ յերկիր, վորը կոչվում է խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միութիւն:

Հին ցարական Ռուսաստանը մանում էր մեծ տերութիւնների կաղմի մեջ: Այդ նրան չէր խանդարում նրանց հարկատուն լինելու: Սակայն, Ռուսաստանից ահագին շահույթներ ստացող յերկրներն էլ պարտքի տակ չէին մնում: Յարիզմի և ուսա տիրող դասակարգի համար ծանր բողներին այդ յերկրները նրանց ողնութեան ելին դալիս իրենց դրամական պարկով: Այդպես յեղով 1905 թվին, յերը թվում էր՝ ահա վորտեղ վոր է հեղափոխական բանվոր դասակարգը և դյուղացիութիւնը մահացու հարված կհասցեն ցարիզմին: Այդ ժամանակ Փրանսական բանկիրները վրկութեան հասան իրենց «կլիենտուրային»:

Կապիտալիստական աշխարհի պարագլուխները մեղ, խորհրդային Միութեանը, չեն սիրում, իսկ յեթե խղճով ասենք, ատում են չար ատելութեամբ: Ասենք՝ ատելու պատճառներ կան: Առաջինը, մենք զրկեցինք նրանց մեր բանվորներին շահագործելու, մեր հողի ընդերքն ոգտադործելու հնարավորութիւնից. յերկրորդը, և այդ գլխավորն է, մենք տապալեցինք մեր կապիտալիստներին: Մեղ մոտ իշխանութեան գլուխ են կանգնած բանվոր դասակարգն ու դյուղացիութիւնը—սրանով իսկ մենք աշխարհի բոլոր աշխատավորներին ուրինակ ցույց տվինք, վոր աշխատավորները կարող են յուր զնալ առանց կապիտալիստների: Ահա այս բանը կապիտալիստները վոչ մի կերպ ներել չեն կարողանում: Սրանումն է հենց նրանց ատելութեան հիմքը և

միևնույն ժամանակ նրանց անասնական սաբսափը Խորհրդ-
դային Միության հանդեսը:

Ավագակային ֆինանսական կապիտալի գինակիցները—
Փաշխտները, մոլեգնորեն տարված են մի մտքով—կործա-
նել Խորհրդային Միությունը: Նրանց հրապուրում են մեր
յերկրի հակայական տարածությունները, նրա մշակված
դաշտերը, նորակառույց հիանալի Փարբիկաներն ու դոբ-
ժարանները. նրանց գրավում են մեր ընդերքի հարստու-
թյուններն ու մեր անտառները. նրանց գրավում են մեր
աշխատավորների արտադրողական աշխատանքով ստեղծ-
ված հարստությունները: Սոված չնաղայլերի նման չըջում
են այդ գիշատիչները մեր սահմանների յերկայնությամբ,
ձգտելով մի սողանք գտնել մեր տերիտորիան մտնելու հա-
մար: Բայց ամուր են մեր սահմանները: Նրանք պահպան-
վում են մեր փառապանծ Կարմիր Բանակի մարտիկներին
կողմից: Այս կամ այն տեղում պատահամար մեր սահմանն
անցած այդ գիշատիչներին առանձին լիորձերը նրանց հա-
մար փողբալի վախճան եյին ունենում: Մեր մարտիկները
անողորմաբար հաշիվ եյին տեսնում:

Մեր բանակը, ժողովրդական բանակը, աչալընթեհ
պահպանում է Խորհրդային յերկիրը, նրա խաղաղ սոցիա-
լիստական աշխատանքը: Յեւ ուրիշ կերպ չեր ել կարող լի-
նել: Չե՞ վոր մեր բանակը—այդ՝ կոլտնտեսային դյուղա-
ցիության, բանվոր դասակարգի և ԽՍՀՄ բոլոր ադնիվ քա-
ղաքացիներին լայնագույն դավակներն են: Աշխարհում և վոչ
մի տեղ չկա այսպիսի կապ—հարադատություն ժողովրդի
և բանակի միջև: Մեր Կարմիր Բանակը—դա ժողովրդի լա-
վագույն մասն է: Նա ժողովրդի հետ միասին հաղթահա-
րում է ճանապարհին հանդիպող խոչընդոտները, նա ժողո-
վրդի հետ միասին հաղթահարում է բնության ուժերը,
նա ժողովրդի հետ միասին նվաճում է կուլտուրա, լավա-
գույն ապագա: Նա ժողովրդի հետ միասին, վորպես նրա
անկապտելի մասը, անձնվիրաբար պաշտպանում է և
կպաշտպանի Խորհրդային Միության ամբողջականությու-
նըն ու անձեռնմխելիությունը, մեր յերկրում բնակվող
բոլոր ժողովուրդների յերջանկությունը:

Մեր հայրենիքը սքանչելի յէ: ԽՍՀՄ բոլոր ժողովուրդ-
ներն անսահմանորեն սիրում են նրան և չեն կարող չսիրել:
Չե՞ վոր նա յերկրագնդի միակ մասն է, վորտեղ աշխատա-
վորական մասսաները, բանվոր դասակարգը, դյուղացիու-
թյունն իրենց յերջանկության տերերն են հանդիսանում:
չե՞ վոր նա միակ յերկիրն է, վորտեղ իշխանության գլուխ
են կանգնած բանվորներն ու դյուղացիները: Կապիտալիս-
տական յերկրներում պրոլետարիատը հայրենիք չունի: Այն-
տեղ կապիտալիստների հայրենիքն է: Խորհրդային Միու-
թյունը—դա աշխատավորների հայրենիքն է: Միլիոնավոր
մարդիկ Հոկտեմբերյան սոցիալիստական հեղափոխության
օրից իվեր գտել են իրենց իսկական հայրենիքը, իրենց
կրծքով են նրան պաշտպանել և պաշտպանում են թշնամի-
ների դեմ մղվող պայքարում: Ի՞նչպես չսիրենք մենք նրան,
ի՞նչպես չպայքարենք մենք նրա համար:

Խորհրդային մարդկանց հայրենասիրությունն արտա-
հայտվում է սիրով ու համերաշխ մշակված դաշտերով, հո-
յակապ կառուցված Փարբիկաներով և դոբարաններով,
յերկրի հասարակական կյանքին լայն մասսաների ցույց
ոված ակտիվ մասնակցությամբ, իրենց կուլտուրականու-
թյունը բարձրացնելու ձգտումով: Այս հայրենասիրությու-
նը յերևան է դալիս ամեն մի կարմիր-բանակային զիտակ-
ցության մեջ, վոր նրա պահպանության տակ մեր հայրե-
նիքը անմատչելի յէ Խորհրդային Միության բոլոր թշնամի-
ների համար: Դրա համար ել ժողովուրդը, փոքրից մինչև
մեծը, սրտառուչ հողատարություն և սեր է ցուցաբերում
դեսի իր Կարմիր Բանակը:

Բանվոր դասակարգը և դյուղացիությունը իշխանու-
թյունը վերցրին հոշոտված յերկրում, վորտեղ գերաիշուում
եր ավերված դյուղացիությունը, քանդված Փարբիկաներն
ու դոբարանները: Յերկիրը լեցուն եր ժողովրդի թշնամի-
ներով, վորոնք պատրաստ եյին մի արծաթով վաճառելու
իրենց հայրենիքը: Արեւելից և Արեւմուտքից գալիս եյին
նրա վրա ոտաբերկրյա դոբերը, վորոնք ծարավի եյին հա-
մեղ պատառը պոկելուն:

Քսան տարվա ընթացքում ԽՍՀՄ ժողովուրդները

չառ բան են արել: Նրա բոլոր անկյունները մաքրված են ինտերվենտներից, յերկիրը հսկայական չափով աճում է նյութապես և կուլտուրապես, վորով և ամբանում է նրա ռազմական հղորդությունը: Խորհրդային Միության ձայնը միջազգային հարաբերությունների Վոլիմպոսում ավելի ու ավելի բարձր է հնչում: Այդ ձայնին ավելի ու ավելի ուշադիր ակնյն են դնում վոչ միայն ԽՍՀՄ բարեկամները— աշխատավոր մասսաները, այլև թշնամիները:

ԽՍՀՄ բանվորների և գյուղացիների մեծ յերկիրն է:

ԿՈՄՈՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԱՎԱՆԳԱՐԴՆ Ե

Հարյուր—հազարավոր մարդիկ հարց են տալիս իրենց՝ վո՞րբեղից են վերցվում Խորհրդային Միության ժողովուրդների ներքին ուժերը: Ի՞նչն է նրանց հղոր աճման գրգռատճառը:

Այդ հարցի պատասխանը շատ պարզ է, ամեն վոք կարող է ասն դտնել. դա կոմունիստական կուսակցությունն է: Նրա ղեկավարության ներքո քառասուն տարուց ավելի պայքարում է մեր յերկրի բանվոր դասակարգը, նրա ղեկավարությունում բանվորներն ու գյուղացիներն իշխանություն ձեռք բերին, նրա ղեկավարությամբ մենք մեր յերկրում հաղթեցինք ցարիզմին ու կապիտալիզմին և նրա ղեկավարությամբ մենք կառուցեցինք սոցիալիզմ: Այն բոլորն, ինչ վոք կատարվում է Խորհրդային Միության մեջ, դա կոմունիստական կուսակցության ծրագրի իրագործումն է: Կոմունիզմը վոգեւորում և վարակում է մարդկանց մեծագույն պաթոսով, կոմունիզմը վոգեւնչում է Ֆիդիկական հասարակ աշխատանքը, լցնելով այն խորը գաղափարական բովանդակությամբ:

Բանվոր դասակարգի և գյուղացիության լավագույն ղավակները, աշխատավորների ամենաակտիվ մասը մտնում է կոմունիստական կուսակցության մեջ, մտնում է նրա համար, վորպեսզի պայքարի բանվոր դասակարգի և գյուղացիության գործի համար: Յեւ ուրիշ կերպ չի ել կարող լինել:

Կոմունիստական կուսակցությունը չունի իր սպեցիֆիկ շահերը, չունի իր հատուկ նպատակները: Նրա շահերը, նրա նպատակները—դա բանվոր դասակարգի և կուլտետալին գյուղացիության շահերն ու նպատակներն են: Կոմունիստական կուսակցությունը ձեւակերպում և վորոշում է այն նպատակները, վորոնց պետք է ձգտի ժողովուրդը, կազմակերպում և կենտրոնացնում է այն միջոցներն ու հնարավորությունները, վորոնցով կարելի յե հասնել այդ նպատակների իրագործմանը, ղեկավարում է նշված խնդիրների կատարումը:

Կոմունիստական կուսակցությունը սերտորեն կապված է մասսաների հետ—և չի ել կարող կապված չլինել նրանց հետ: Կոմունիստական կուսակցությունը ձգտում է դրված նպատակներն իրագործելու միայն մասսաների հետ միասին, արտահայտելով նրանց շահերը, կազմակերպելով նրանց, պարզաբանելով և ուղղելով նրանց հասնելու այդ նպատակներին: Մասսաների հետ կուսակցության սերտ կապի կորուստը կլիներ նաև նրա կոմունիստական բովանդակության կորուստ:

Աշխատավոր մասսաները և կոմունիստական կուսակցությունը—այդ մի ամբողջություն է: Իդուր չե, վոք Լենինի հիշատակը վոչ միայն ապրում է, այլ ավելի ու ավելի տեղեր է դրավում մարդկանց գիտակցության մեջ: Իդուր չե, վոք Ստալինի անունը միլիոնավոր մարդկանց սրտերում հիացմունք, ուրախության և մտերմության զգացմունք է առաջ բերում: Ստալինի հետ, վորպես կոմունիստական գաղափարների արտահայտչի, կապված է ուսական սոցիալիստական մեծ հեղափոխության առաջնիթաց շարժման ամբողջ պատմությունը, նրա հետ են կապված ակնկալությունները, հույսերը և Խորհրդային Միության ժողովրդական մասսաների արդեն ձեռք բերած հաջողությունները: Վորպես արձագանգ այդ համաժողովրդական սիրո, հնչում են ընկեր Ստալինի խոսքերը՝ «Կարող եք չտարակուսել, ընկերներ, վոք յես պատրաստ եմ առաջիկայում ել բանվոր դասակարգի գործին, պրոլետարական հեղափոխության գործին և համաշխարհային կոմունիզմի գործին նվիրելու

իմ բոլոր ուժերը, իմ բոլոր ընդունակութիւնները, և յեթե կարելի լինի, իմ ամբողջ արյունը, կաթիլ առ կաթիլ»¹ :

Կոմունիստական կուսակցութիւնը ջանն և հանդիսանում պատմական այն ուղու, վորով ընթանում են ԽՍՀՄ ժողովուրդները: Կոմունիստական կուսակցութիւնը ազնւոյացնում է, վարակում է ենտուղիազմով, առաջացնելով մասսայական հերոսութիւն և նրա դավանների մեջ բացառիկ սեր զեպի սոցիալիստական հայրենիքը:

Խորհրդային Միութեան ժողովուրդները կոմունիստական կուսակցութեան ղեկավարութեամբ պայքարում ելին իրենց լաւագուշտ ապագայի համար: Կոմունիստական կուսակցութեան ղեկավարութեամբ նրանք այժմ հաղթանակից հալթանակ են դնում: Ընկեր Ստալինի ղեկավարութեամբ Խորհրդային Միութեան ժողովուրդները կը նվաճեն կոմունիզմը:

Յերբ հայացք ես դցում անցած ուղու վրա, վորի սկիզբն եր Մեծ սոցիալիստական հեղափոխութիւնը, ախամաքեղ համակում է հիացմունքի, դարմանքի դրացմունք աշխատաւոր մասսաների ստեղծագործական ուժերի հանդեպ, նրանց հերոսութեան հանդեպ, մեր կուսակցութեան իղեալները համար մզվող պայքարում նրանց ցուցաբերած անսահման նվիրւածութեան հանդեպ: Այդ ստեղծագործական ուժերն ալիքի փայլուն կերպով արտացոլւած են Խորհուրդները VIII Համամիութենական Արտակարգ Համագումարում ընդունւած ԽՍՀՄ Սահմանադրութեան մեջ: Ժողովուրդն այն անվանում է մեծ Ստալինյան Սահմանադրութիւն:

Սահմանադրութիւնն իր հակիրճ ձևակերպումներում աշխատաւոր մասսաների համար է հաստատել, իրավարաններն ամբարցել է այն, ինչ վոր նրանք ձեռք բերել ու նվաճել են:

Ստալինյան Սահմանադրութեան ստեղծումն ու ընդունումը պատմական մեծ քայլ է զեպի առաջ ԽՍՀՄ ժողովուրդների դարգացման գործում, ժողովրդապետութեան

դարգացման գործում: Մենչդեռ կապիտալիզմի յերկրներում կործանւում են դեմոկրատիայի առանց այն ել խղճուկ ձեւերը, իսկ մի շարք յերկրներում դեմոկրատիան բոլորովին ճնշւած է և փոխարինւած է Փաշիզմով, Խորհրդային Միութիւնը անց է կացնում ընտրական սիստեմի հետագա զեմոկրատիզացիան, ներգրաւելով բանվորներին և դուրդացիներին պետական կառավարչութեան մեջ, ընդարձակելով բանվոր դասակարգի ղեկաւարութեան բաղան և ղեկաւարութեան վերածելով «հասարակութեան պետական ղեկավարման ալիքի ձեւին, հետեաբար՝ ալիքի հզոր սիստեմի...»¹:

Ամբողջ Խորհրդային իշխանութիւնը վերից վար, սկսած ԽՍՀՄ Գերագուշտ Խորհրդից մինչև դուրդական խորհուրդը, ընտրւում է ընդհանուր, ուղղակի և հաւասար ընտրական իրաւունքի հիման վրա՝ դադանի քվեարկութեամբ: Այդ նշանակում է՝ ժողովրդական վերահսկողութեան ուժեղացումը պետական որդաների աշխատանքի վերաբերմամբ: Այդ նշանակում է, վոր իշխանութեան ամեն մի կրողին հետեւելու յեն նրա հաղաւարտ ընտրողները: Այդ նշանակում է, վոր իշխանութեան այս կամ այն ներկայացուցչի չարարկութիւնները, սխալները և աշխատել չիմացուցչի չարարկութիւնները, սխալները և աշխատել չիմացուցչի չարարկութիւնները չի կարող ներքուստ բարոյական իր պատասխանատւութիւնը չզղալ նրա համար: Այդ, իր հերթին, ժողովրդական մասսաների մեջ դարգացնում և ամբարաւորում է պետականութեան ղեկակցութիւնը, պատասխանատւութիւն խորհրդային սոցիալիստական պետութեան առաջադիմութեան և ամբողջականութեան համար:

ԽՍՀՄ Սահմանադրութիւնը լայնորեն ծաւալում է Խորհրդային դեմոկրատիան: Նա չի սահմանափակւում քաղաքացու իրաւունքները հայտարարելով, այլ առահւում է այն՝ որինական կարգով: «Ուստի հասկանալի յէ, վոր նոր Սահմանադրութեան նախադի դեմոկրատիզմը հանդիսանում է վոչ «սովորական», «ընդհանուրի կողմից ճանաչ-

¹ Ի. Վ. Ստալին, ԽՍՀ Միութեան Սահմանադրութեան նախագիծ Ժապին, էջ 38, Հայկուհհրատ, 1936 թ.:

¹ «Պրաւդա», 22 դեկտեմբերի 1929 թ.:

ված» ղեմոկրատիզմ ընդհանրապես, այլ «սոցիալիստական» ղեմոկրատիզմ»¹։

Սահմանադրութունը ղեմոկրատականացնում է նաև խորհրդային դատարանը, վորն ընտրվում է ընդհանուր, ուղղակի և հավասար ընտրական իրավունքի հիման վրա՝ դադանի քվեարկությամբ։ Խորհրդային իշխանությունը ժողովրդի ձեռքն է հանձնում պետական բացառիկ կարևորություն ունեցող մի ինստիտուտ, վորն աշխատավորներին ճշման դործիք է ծառայում կապիտալի բոլոր յերկրներում։ Այսպիսի բան կարող է անել միայն ժողովրդական իշխանությունը։ Այս փաստի մեջ պարզորեն արտացոլում է խորհրդային իրավակարգի ամբողջ սխտեմը։

Շատ ջանք է գործադրել ժողովուրդն իր հողը ոռոգելու կըրյա ինտերվենտների ձեռքից խլելու համար, շատ արյուն է թափվել ցարական վոճմակի դեմ մղված կռվում։ Բանվորներին, դյուղացիներին և խորհրդային բոլոր ազնիվ քաղաքացիներին կողմից մեծ ուժ է դրված Խորհրդային պետության կառուցման վրա, արդյունաբերության և դյուղատնտեսության զարգացման վրա, Խորհրդային Միության ժողովուրդներին կուտուրայի զարգացման վրա։

Վորպես արդյունք հերոսաբար անցած այս ուղու՝ ժողովուրդն ունի «պատմական փաստաթուղթ, վորը պարզ ու սեղմ, համարյա արձանագրական վոճով, խոսում է ԽՍՀՄ մեջ սոցիալիզմի տարած հաղթության մասին, կապիտալիստական ստրկությունից ԽՍՀՄ աշխատավորների ազատագրման փաստերի մասին, ԽՍՀՄ մեջ ծավալուն, մինչև վերջը հետևողական ղեմոկրատիայի հաղթության փաստերի մասին...

Վորպես արդյունք՝ պայքարի ու զրկանքների անցած ուղու՝ հաճելի ու բերկրալի յե ունենալ իր սեփական Սահմանադրությունը, վորը խոսում է մեր հաղթությունների պտուղների մասին։ Հաճելի և բերկրալի յե գիտենալ, թե ինչի համար են մարտնչել մեր մարդիկ և ինչպես են ձեռք բերել նրանք համաշխարհային-պատմական հաղթություն

¹ Ստալին, ԽՍՀ Միության Սահմանադրության նախադժի մասին, Էջ 23, Հայկուսհրատ, 1936 թ.։

ներ։ Հաճելի և բերկրալի յե գիտենալ, վոր մեր մարդկանց առատորեն թափած արյունը ապարդյուն չի անցել, վոր տյգիր արդյունքներն է տվել։ Դա հոգեպես զինում է մեր բանվոր դասակարգին, մեր դյուղացիությանը, մեր աշխատավոր ինտելիգենցիային։ Դա առաջ է շարժում և բարձրացնում է օրինական հպարտության զգացմունքը։ Դա ամրապնդում է հավատը դեպի մեր ուժերը և մոբիլիզացիայի յե յենթարկում նոր պայքարի՝ կոմունիզմի նորանոր հաղթություններ նվաճելու համար»¹։

Ահա թե ինչու համար աշխատավոր մասսաներին մոտ է, թանգ և սիրելի յե սոցիալիստական հայրենիքը։ Ահա թե ինչու աշխատավոր մասսաները խանդավառ սիրով են սիրում իրենց առաջնորդ ընկեր Ստալինին։

Կուսակցության և նրա առաջնորդ ընկեր Ստալինի դեկավորությամբ համարձակ քայլերով առաջ, դեպի կոմունիզմ։

¹ Ստալին, ԽՍՀ Միության Սահմանադրության նախադժի մասին, Էջ 63, Հայկուսհրատ, 1936 թ.։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Եջ

Ինչ ձեռք բերին ԽՍՀՄ բանվորները	5
Կոլտնտեսային գյուղացիությունը խորհրդային իշխանության հավատարիմ հենարանն է	15
Խորհրդային ինտելիգենցիան	23
ԽՍՀՄ ժողովուրդների բարեկամության յերկիր է	27
Փողովրդական ստեղծագործության վերելքը	34
ԽՍՀՄ հզոր տերություն է	37
Կոմունիստական կուսակցությունը աշխատավորների ավանգարդն է	42

Թարգմ. Ա. Գարագյուզյան
 Պատգելի Բ. Ն. Դավթյան
 Տեխն. լուս. Ս. Խաչատրյան
 Սրբազրին Բ. Վարդապետյան
 Կոնսուլ սրբազրին Լ. Աբովյան

Դիմելիս լիազոր Ն. 2916 հրատ. № 754
 Պատվեր № 239, տիրաժ 5000
 Հանձնվել է արտադրության 5/XI 1939 թ.
 Ստորագրվել է տպագրելու 22/XI 1939 թ.
 Գինը 45 Լ.

Փաղաքական գրադանության պետական հրատարակչության տպարան,
 Յերեան, Ալլահվերդյան № 65

<< Ազգային գրադարան

NL0187849

9.6.62 45 ч.

М. И. КАЛИНИН

ЧТО ДАЛА СОВЕТСКАЯ ВЛАСТЬ ТРУДЯЩИМСЯ

Государственное издательство политической литературы
Ереван 1939